Méltóságos

ZICHI és VÁSONKEŐI GRÓF ZICHY ANTAL

URNAK

LEGMÉLYEBB HAZAFIUI TISZTELETE ÉS KEGYELETE

ÖRÖK JELÉÜL

AJÁNLJA

Papanek Nep. János.

Előszó.

Munkám — szabad óráim szüleménye — a budapesti gazdasági taneszközök bizottságának, tekintetes Girókúti Ferencz úr, a magyar gazdasági egylet érdemdus igazgatója által bemutattatott, és szerény kiséretem kedvesen lett fogadva.

Ez felbátoritott annak kiadására. Csupa ismert és minden nap látott tárgyak rajzait fogod tisztelt gazdatársam munkámban találni, daczára ennek gyakran meggyőződtem arról, hogy ámbár a tárgyak igen is ismeretesek, többeknél kevesebb ezek elnevezése; okvetlen szükségeltetik országunk felső vidékén minden tárgy egyes részét magyar, német és tót nyelven tudni; — gyakrabban — különösen gazdatiszteknél előfordul — hogy tiszta magyar vidékről, hazánk felső azaz tót vidékre költözni kénytelenek, és ily esetben kecsegtetem magamat, hogy munkámból t. gazdatársam hasznot huzol; — falusi iskolákban munkám ugy hiszem nem az utolsó helyet foglalná el; és idővel nem kellene hallanunk például a kovácsmestertől; „stangli, sraufni“ stb. — Hogy sokan kiváncsiságból gúnyos mosolylyal fogják fáradságom eredményét lapozgatni, és a hiányzó tárgyakat jelölgetni megvagyok győződve, — kár a fáradságért igen tisztelt barátom! — Magam megvallom, hogy még ezer és ezer tárgy rajza hiányzik, a gazdasághoz nem csak földmivelés tartozik, de épitészet, gépészet, mérnöki tudomány, úgy a gyógyászat is, egyéb szak eszközének egyes részeit is rajzban adni nem volna ugyan lehetetlen, de tán háladatlan és mégis nem teljes, miután naponta földmivelési eszközök ujabb és ujabbak szerkesztetnek és e szerint oly teljes rajzokat összeállitani ép oly kevéssé lehet, mint egy tökéletesen bevégzett szótárt. — Én csak a legszükségesebb és gazdánál naponta előforduló tárgyakat adom jelenleg rajzban. Szándékom volt ugyan az egyes tárgyak megnevezésénél azok árát is feljegyezni, de ez a könyvnek csekély de nagynak látszó árát csak nagyobbitotta volna.

Megesik gyakran, hogy egyes vidéken a tárgy máskép elneveztetik, ez esetben kérem t. olvasót velem azt tudatni, köszönettel fogom venni; és ha — bocsánat e merész gondolatért — munkám egy második kiadást megélne, ez által is tökéletesebbé válna.

Bezárom az előszót Dr. Ballagi Mór szavaival: „No de előszót ugy sem olvas senki“ — tehát elég ebből ennyi.

Papanek Nep. János.

GAZDASÁGI

ESZKÖZÖK ÉS RÉSZEINEK

RAJZA ÉS ELNEVEZÉSE

MAGYAR, NÉMET ÉS TÓT NYELVEN.

RAJZOLTA ÉS IRTA

PAPANEK NEP. JÁNOS,

GRÓF ZICHY PAULAI FERENCZ SZÁMTARTÓJA,

CZIFFEREN.

BUDAPEST, 1878.

KILIÁN FRIGYES M. K. EGYETEMI KÖNYVÁRUS BIZOMÁNYA.

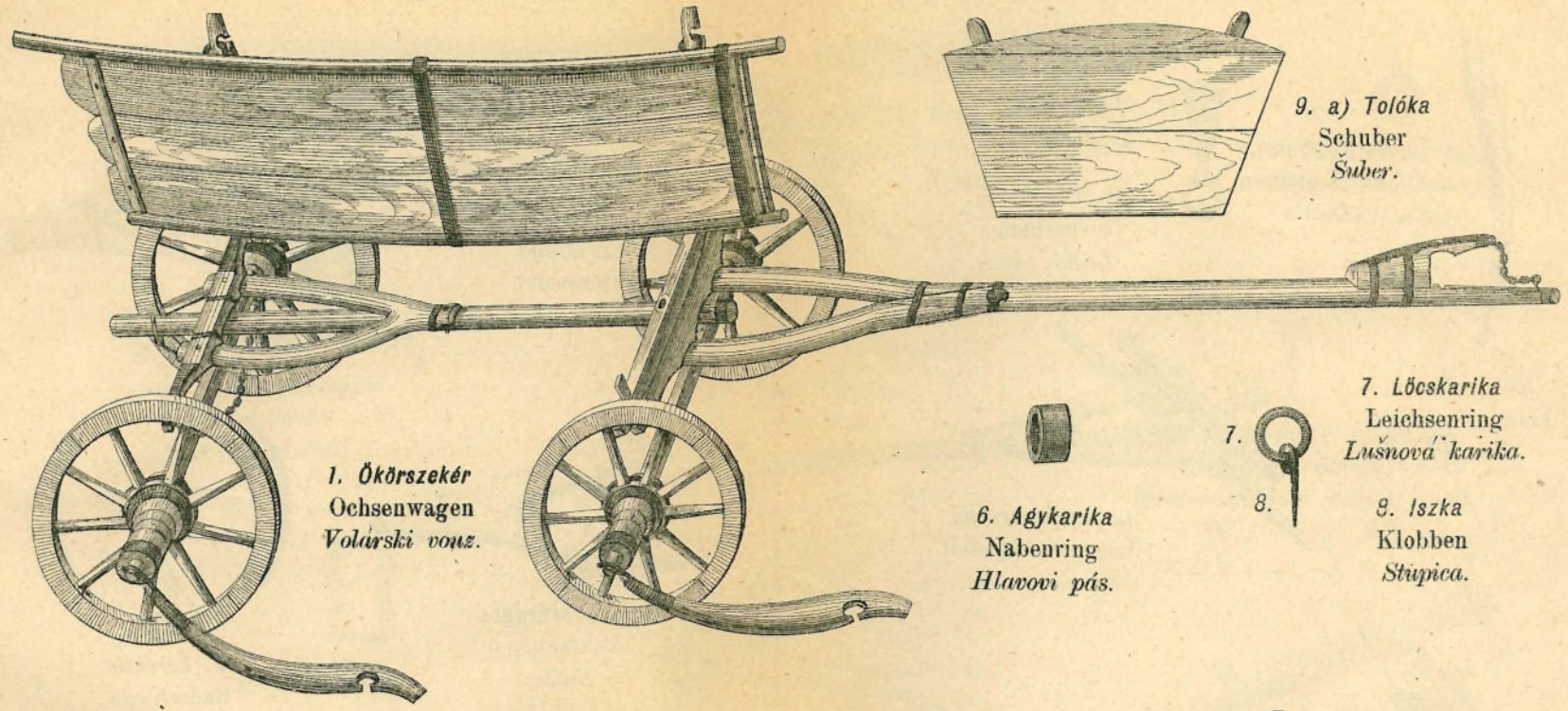

1. Ökörszekér
Ochsenwagen
Volarski voz.

9. a) Tolóka
Schuber
Šuber.

6. Agykarika
Nabenring
Hlavovi pás.

7. Löcskarika
Leichsenring
Lušnová karika.

8. Iszka
Klobben
Stupica.

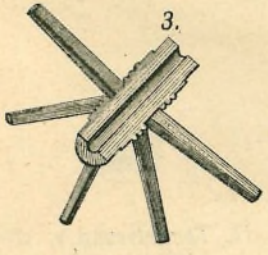

3. Agy, kerékagy
Nabe
Kolesná hlava.

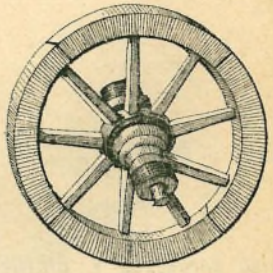

2. Kerék.
Rad
Koleso.

4. Küllő, kerék küllő
Speiche
Spitza.

5. Keréktalp
Felge
Lukota.

9. Kerékszeg. vagy tengelyvég
Lohnnagel oder Achsennagel
Zakolesnik.

6. a) Küllőkarika
Speichenring
Hlavova karika.

Nyomt. Ullmann József Budapesten.

10. a) Löcs
Leichse-Leiste
Lušničo.

13. Löcsvasalat
Leichseneisen
Lušna.

14. Löcsköpü
Leichsenöse
Fulaj.

15. Löcsszem.
Leichsenauge
Lušne oko.

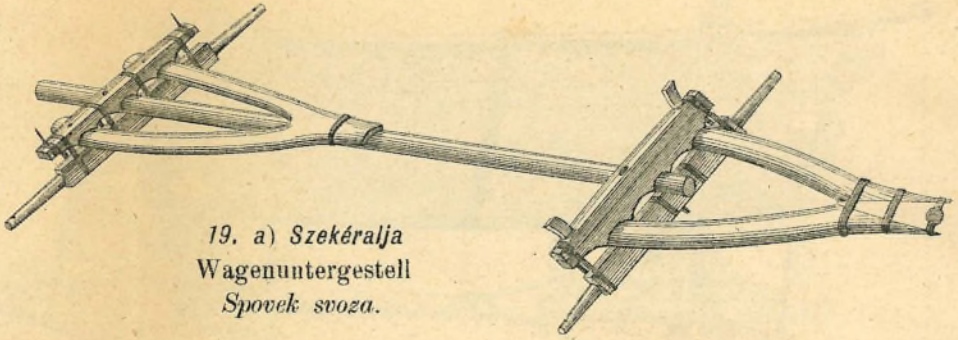

19. a) Szekéralja
Wagenuntergestell
Spovek svoza.

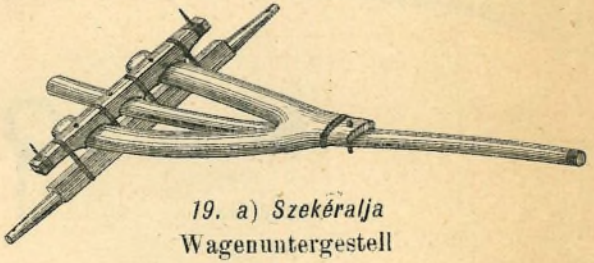

19. a) Szekéralja
Wagenuntergestell
Spovek svoza.

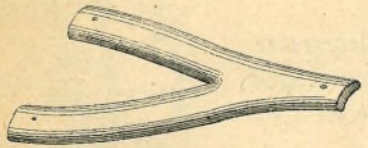

19. Szekérágos
Achsenhögel
Sniče.

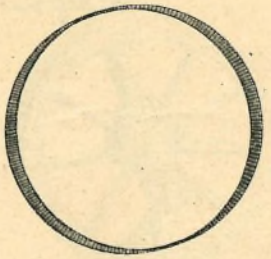

12. Keréksin
Radschiene
Raf.

11. a) Kerékpuska
Radbüchse
Puška skolesa.

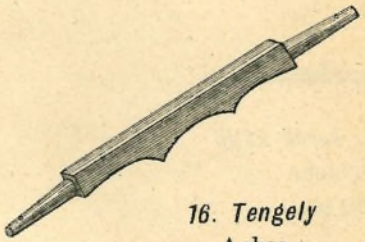

16. Tengely
Achse
Osa.

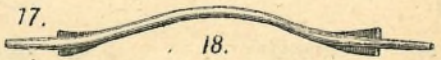

17. Tengelycsonk
Stummel
Z osi konec stummel.

18. Tengely középrész
Mittelstock
Z osi prostredek.

10. Alsó kerékszeg v. platlszeg
Plattlohnnagel
Duplovani zákolesnik.

11. Tengelycsap v. stepei
Wagenstössel
Stepe, kapsla

Nyomt. Ullmann József Budapesten.

20. Szekérnyujtó
Wagenbaum-Langwied
Rázvora.

21. Rakonczafa
Hintere Schole, Auflegbalken
Klanica.

22. Rakonczaszeg
Hinterschollennagel
Klanička.

23. Alsó marokvas
Achsvorhaube
Spodná plecha.

24. Felső marokvas
Achsblech
Horná plecha.

25. Derékszeg v. nyujtószeg
Vorstecknagel zur Langwied
Rázvorni klinec lebo zápornik.

26. 27. Tengelypánt
Achsenschrauben
Ringi.

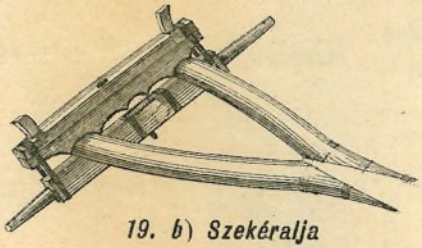

19. b) Szekéralja
Wagenuntergestell
Spovek svoza.

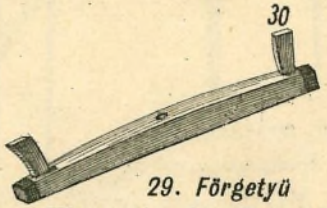

29. Förgetyü
Kipfstock oder Kreuzklampen
Oplen.

30. Rakoncza
Kipfen.
Klanice.

28. Vánkos
Vorderschole
Predná poduska.

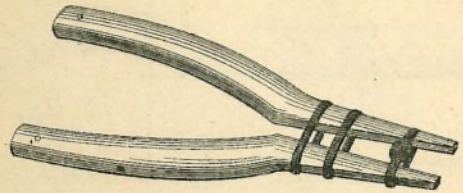

31. Rudszárny
Arm
Ramena.

Nyomt. Ullmann József Budapesten.

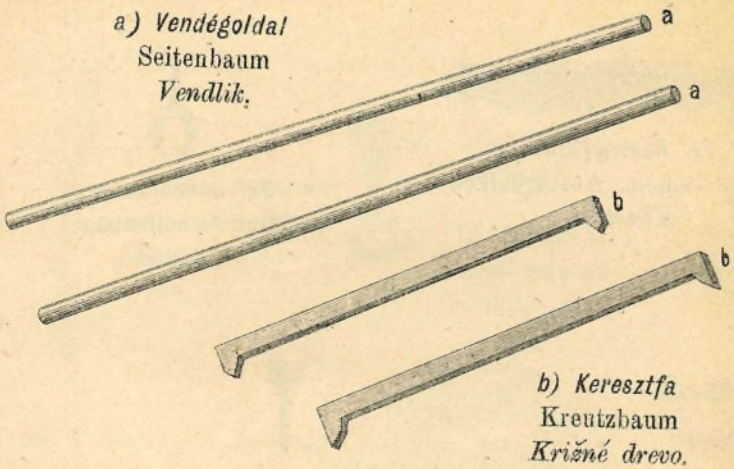

a) Vendégoldal
Seitenbaum
Vendlik.

b) Keresztfa
Kreutzbaum
Križné drevo.

32. Rudszeg
Reibnagl
Svoren.

33. 34. 35. Rudszárnykarika
Armring
Kariki.

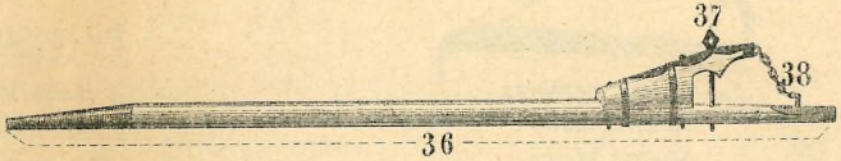

36. Rud
Deichsel
Ojo.

37. Rudfej
Katzl
Kluka.

38. Foglalószeg láncczal
Stecknagel und Kettel
Kácser.

39. Nyakszeg
Jochnagl
Svoren.

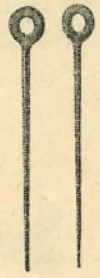

43. Járomszeg
Jochnadel
Ihlica.

41. Járom karika-iszkával
Ring mit Kloben
Karika ze stupiču.

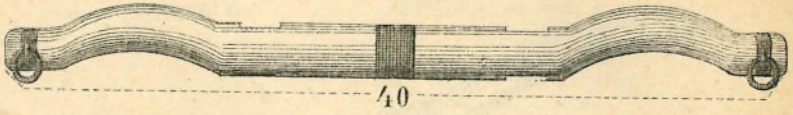

40. Járomfa
Jochbaum.
Horne drevo zjárem.

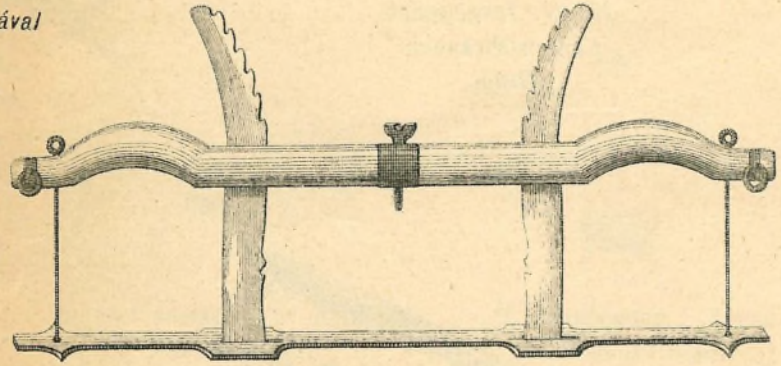

42. Járom
Joch
Járma.

Nyomt Ullmann József Budapesten

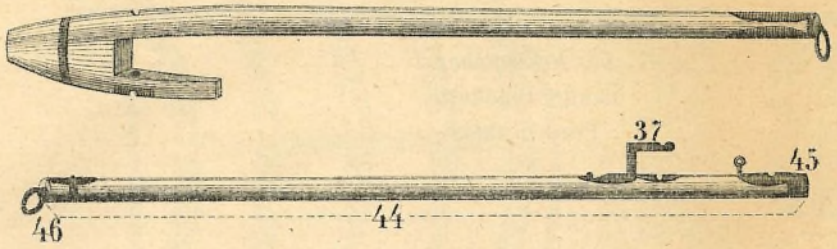

44. Tézsla
Zitterstange
Ojicsko.

45. Foglalóvasalat .
Vorhaubenblech
Kácser.

46. Tézslaláncz karikával
Zitternstangenring sammt Kettel
Koncová plechá z kariku.

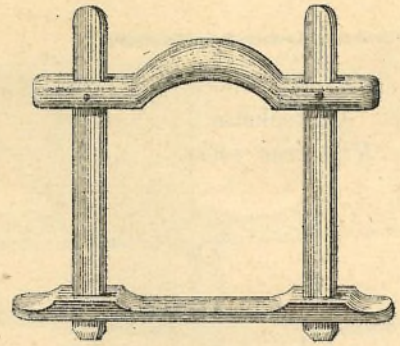

50. Egyesjárom
Halbes Ochsenjoch
Jednotivé jármo.

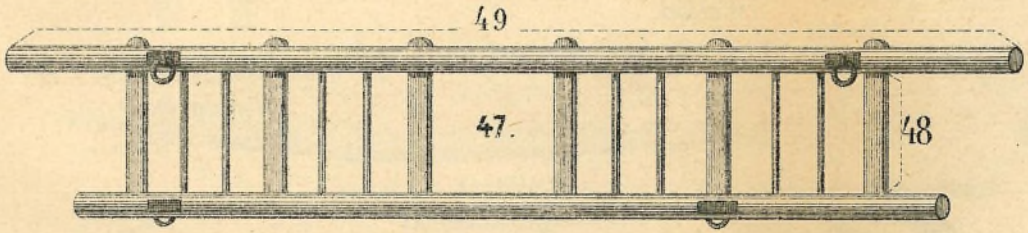

48. Szekéroldalfog, Lábtófog
Leiterschwinge, Sprosse
Svingla.

47. Szekéroldal
Wagenleiter
Rebrini.

49. Lábtóoldal v. oldaldorong
Leiterbaum
Drúch.

52. Béfa
Jochschwinge
Bocšná descsica.

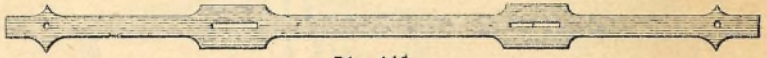

51. Alfa
Jochlatte
Spodná descsica.

53. Ökörlánc.
Ochsenanbindkette
Volska retez.

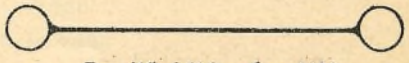

Feszitö kötés, (csatló)
Sprengband
Roz spinka.

Nyomt Ullmann József Budapesten.

54. Foglalólánez
Gurtenkette
Klanicsna retaz.

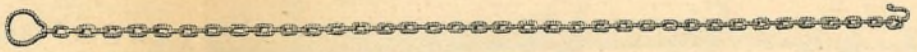

55. Hosszulánez
Lange Bindkette
Pásova retaz.

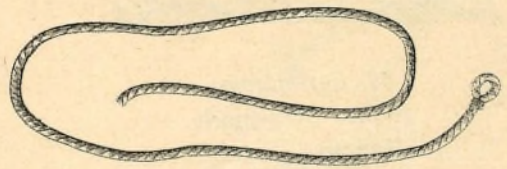

56. Rudazókötél
Einfuhrseil
Pavusni stranek.

57. Rudazóhenger
Windwalze
Walcsek.

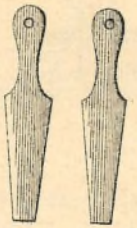

58. Rudazóhenger feszitője v. cök
Windenhebel
Walzove descsici.

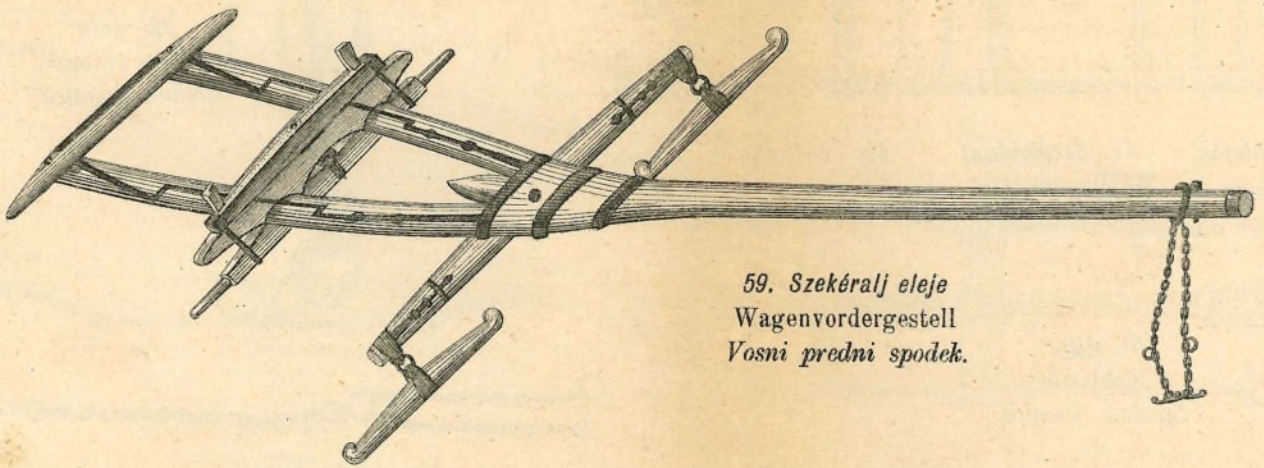

59. Szekéralj eleje
Wagenvordergestell
Vosni predni spodek.

Nyomt. Ullmann József Budapesten.

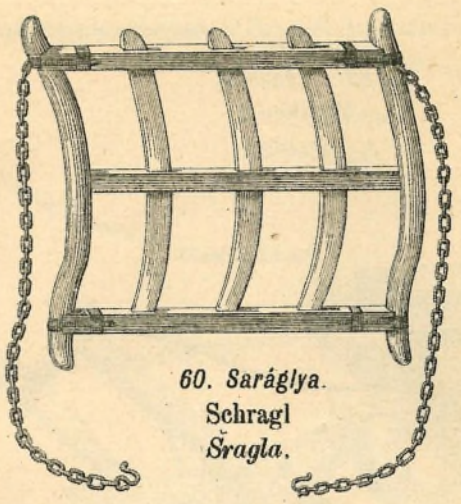

60. Saráglya.
Schragl
Šragla.

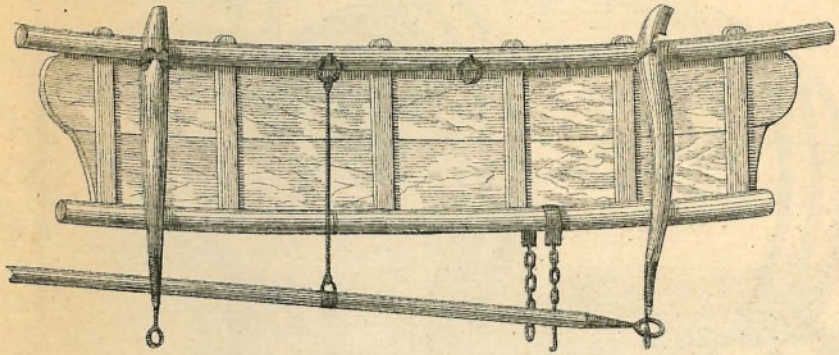

61. Bedeszkázott szekéroldal
Wagenleiter sammt Verschallung
Videščene rebrini.

63. Foglalószeg
Vorwand
Kácser.

62. Szekérrúd
Deichselstange
Ojo.

64. Visszatartólánc, ellenző
Deichselstollenspange
Spodnaplecha na ojo.

66. Kisafa vagy kisefa
Wagenbalken (Prügel)
Vasisco.

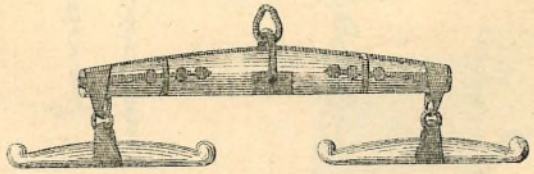

65. Kisafa hámfával
Wage
Cele váhi.

67. Hámfapánt karikával
Wagenlasche sammt Ring
Cuchta.

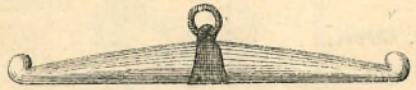

68. Hámfa
Wagentrittel
Brco.

Nyomt Ullmann József Budapesten.

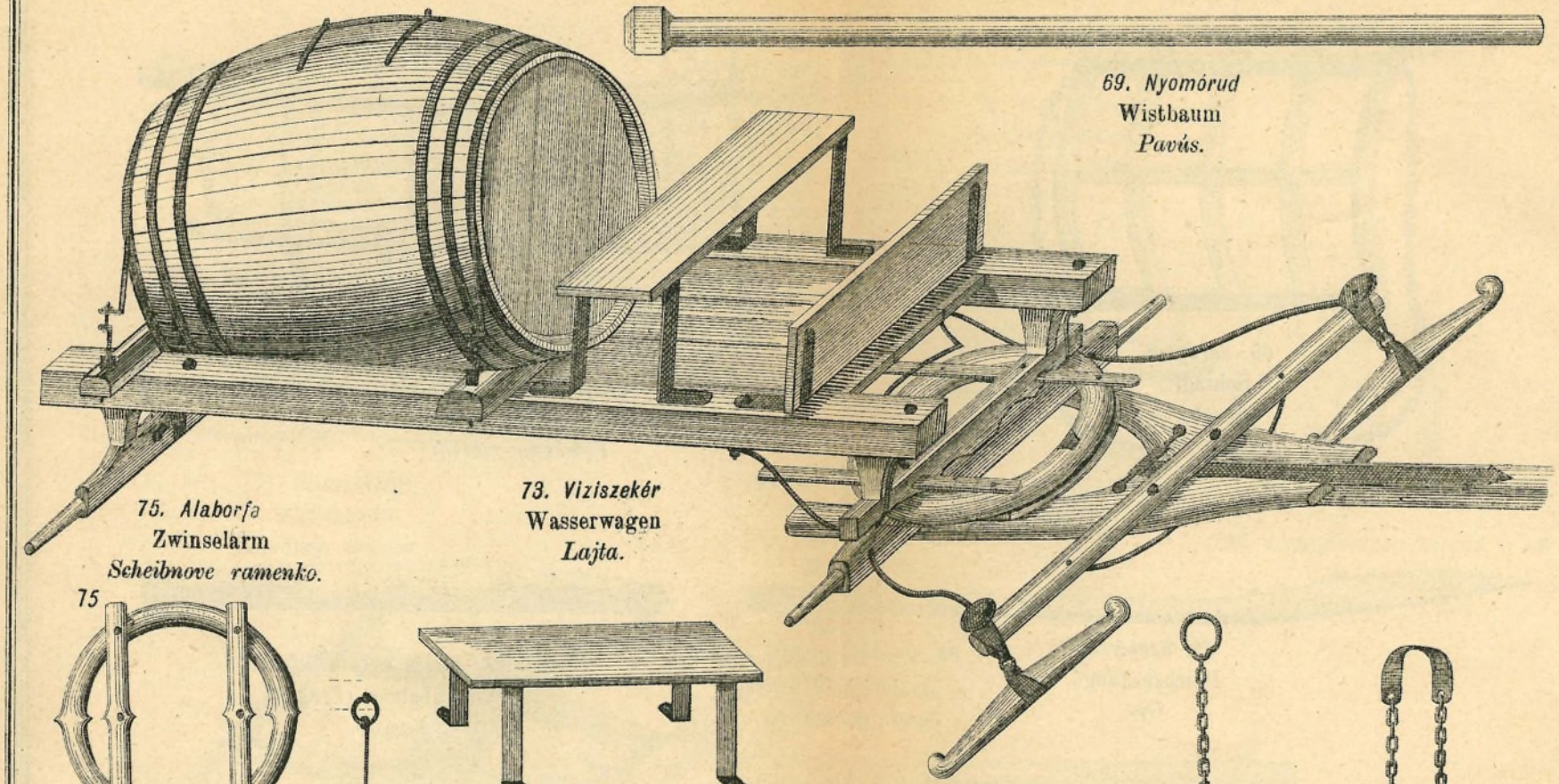

69. Nyomórud
Wistbaum
Pavús.

73. Viziszekér
Wasserwagen
Lajta.

75. Alaborfa
Zwinselarm
Scheibnove ramenko.

75

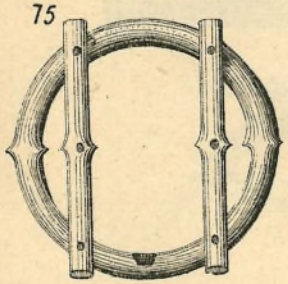

74. Ötödik kerék.
Scheibe
Ščeiba.

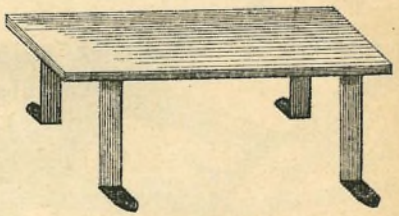

76. Ülés.
Bock, Sitz
Seceni.

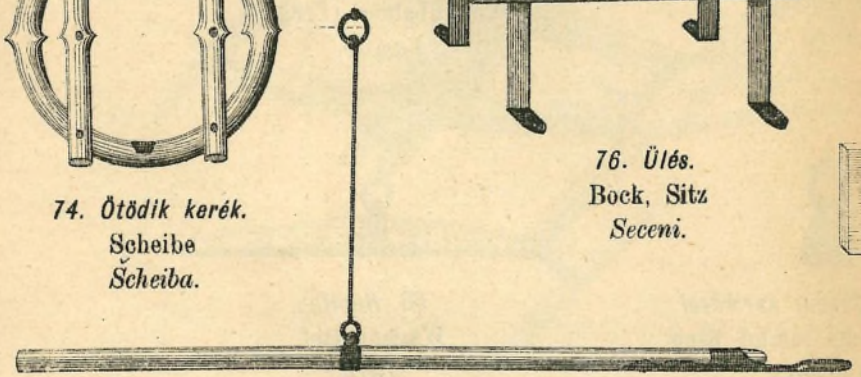

72. Lógó.
Beispannstange
Longo.

77. Lábdeszka
Fussbrett
Nohi oprici deska.

71. Visszatartólánc
Widerhaltkette
Drsak.

70. Kerékkötőlánc
Hemmkette
Hamovnik.

Nyomt. Ullmann József Budapesten.

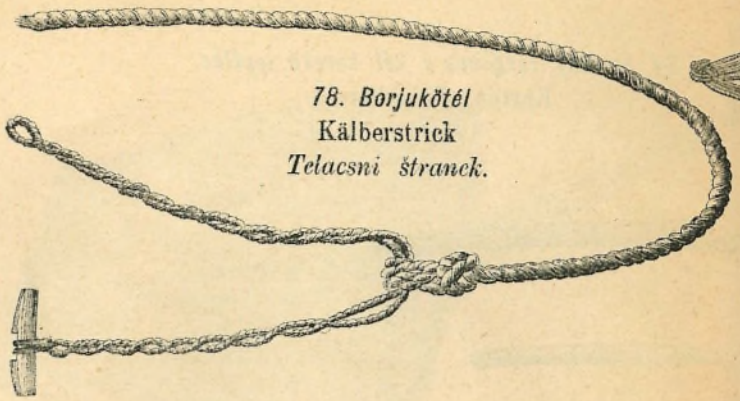

78. Borjukötél
Kälberstrick
Telacsni štranck.

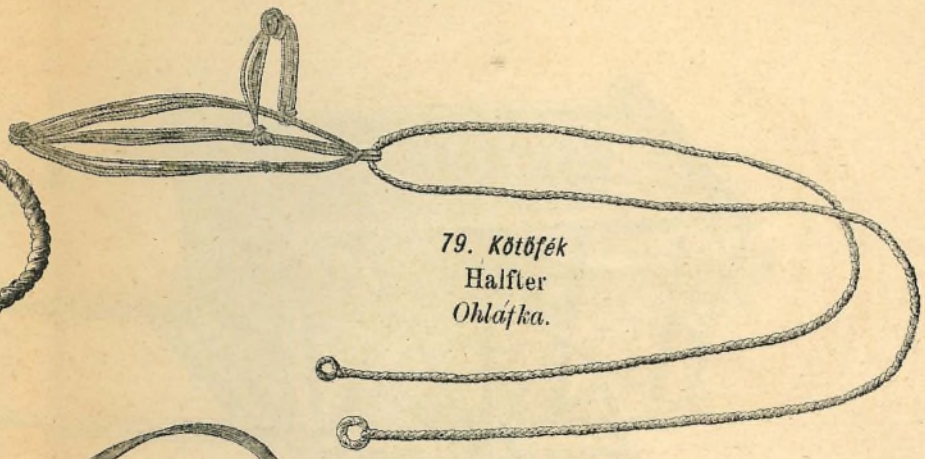

79. Kötőfék
Halfter
Ohlávka.

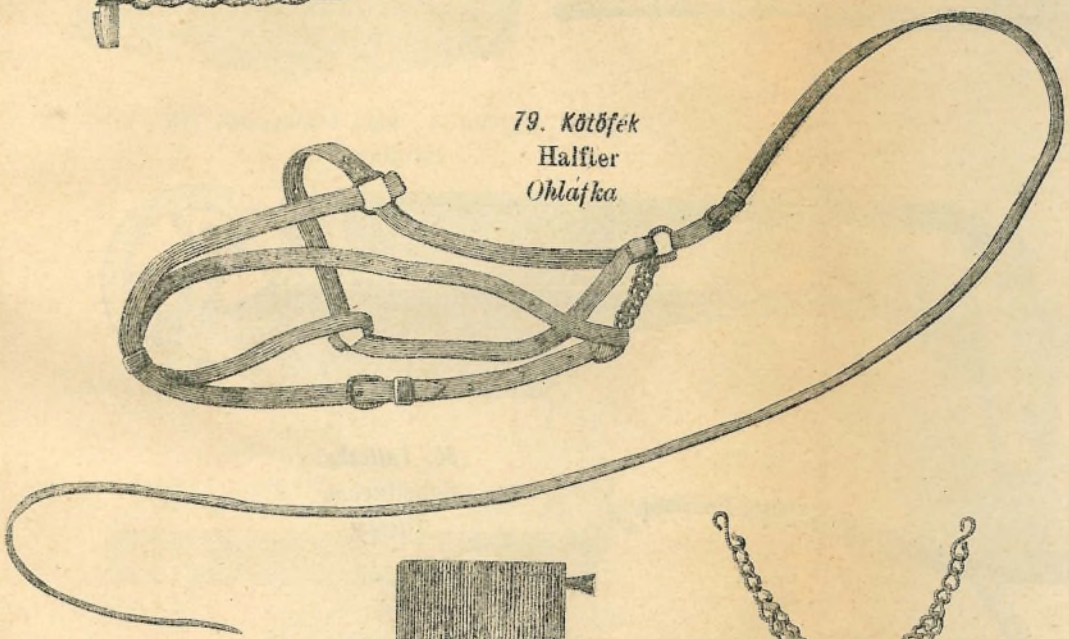

79. Kötőfék
Halfter
Ohlávka

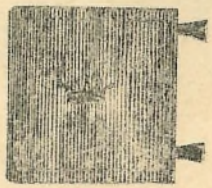

81. Szemernyő
Blende
Okulár.

83. Feszitőlánc
Kinkette
Retaska se zubadlo.

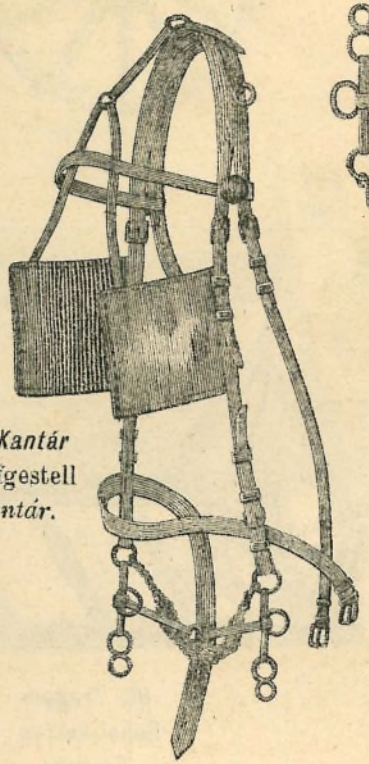

80. Kantár
Kopfgestell
Kantár.

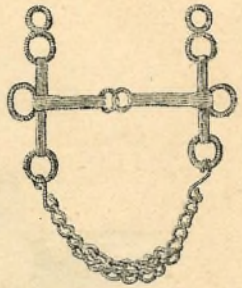

82. Zablya
Gebiss
Zubadlo.

Nyomt. Ullmann József, Budapesten.

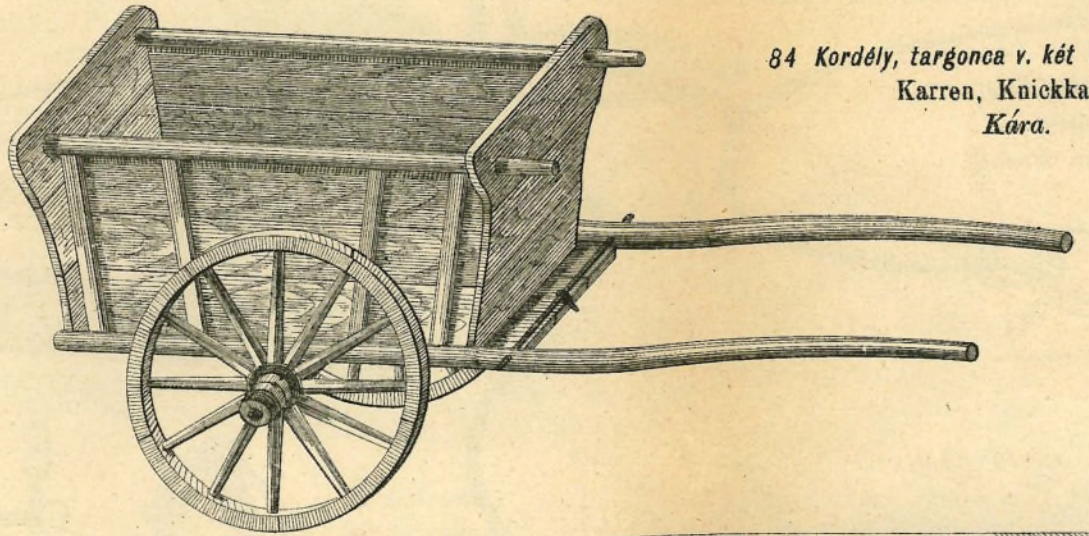

84 *Kordély, targonca v. két kerekü leptike.*
Karren, Knickkarren
Kára.

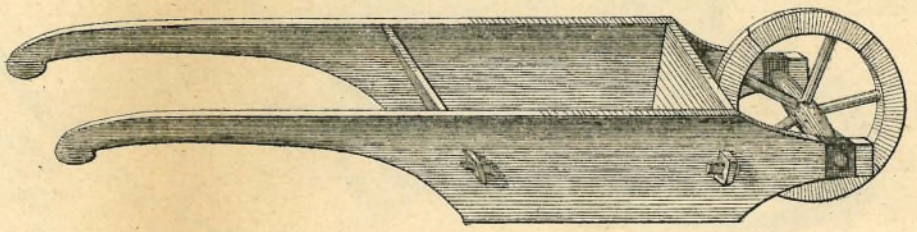

85. *Talicska.*
Scheibtruhe
Tácskij

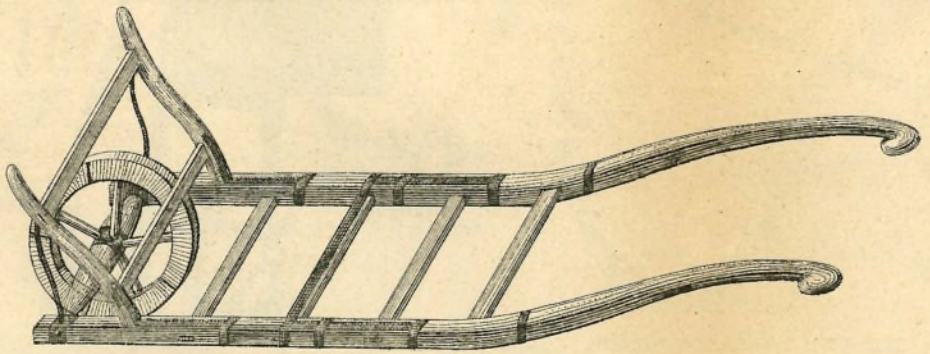

86. *Tragacs*
Schubkarren
Tragacs.

Nyomt. Ullmann József Budapesten.

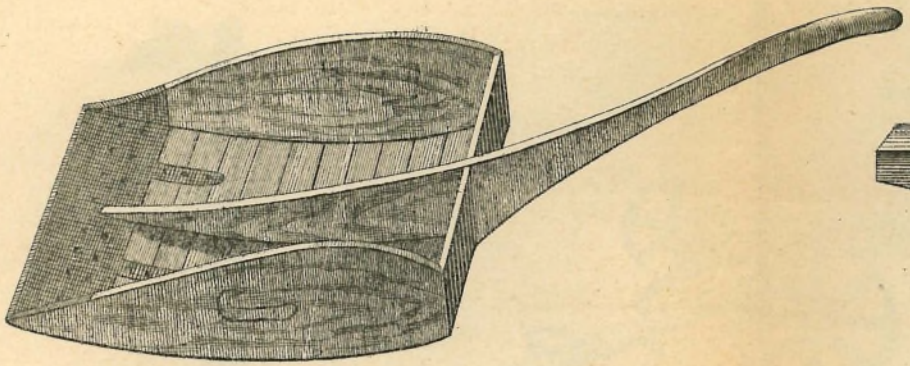

87. *Földszállitó lapát v. teknyős lapát.*
Muldbrett
Lopata zem odvážat

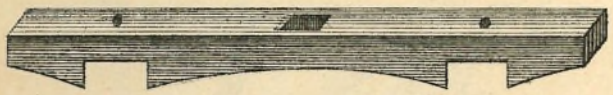

90. *Eplény*
Kipfstock
Oplen.

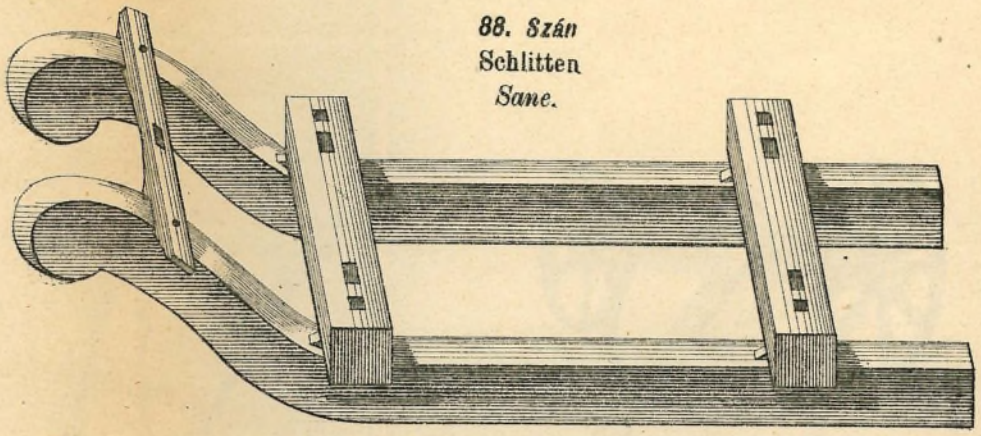

88. *Szán*
Schlitten
Sane.

91. *Eplényláb.*
Kipfstock mit Fuss
Oplen a pistiky.

89. *Szántalp*
Schlittenkuffe
Krivica

Nyomt Ullmann József Budapesten.

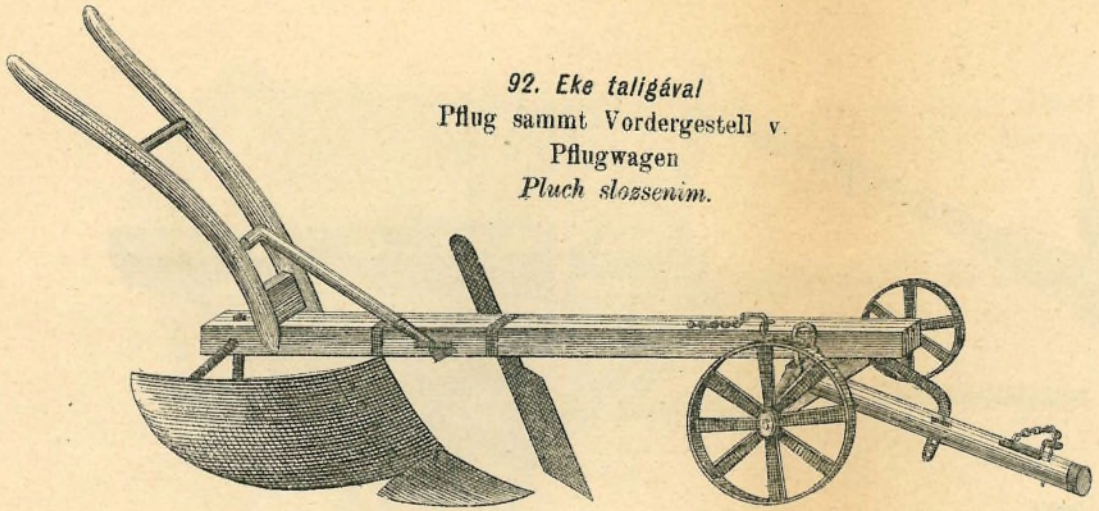

92. Eke taligával
Pflug sammt Vordergestell v. Pflugwagen
Pluch slozsenim.

95. Csoroszlya
Pflugsech
Predne zelezo, nus.

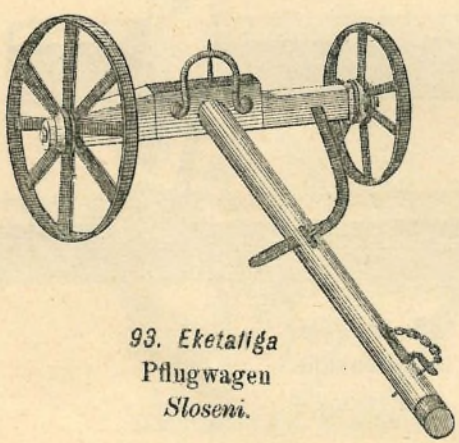

93. Eketaliga
Pflugwagen
Sloseni.

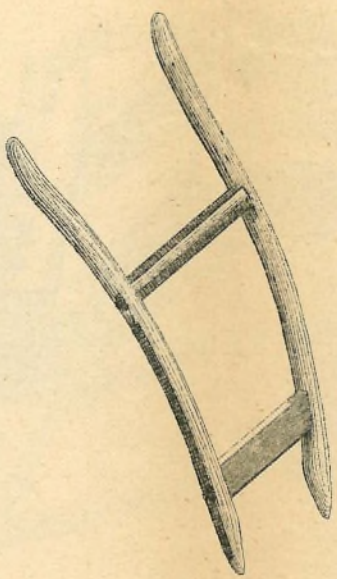

94. Ekeszarv
Rüster
Rucski, prenohi.

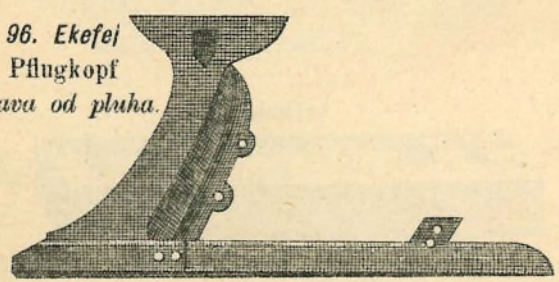

96. Ekefej
Pflugkopf
Hlava od pluha.

97. Ekealp
Pflugsohle
Podezsva.

Nyomt Ullmann József Budapesten.

99. Ekevas
Pflugschaar
Spodné železo.

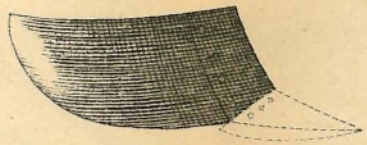

98. Ekekormány
Streichblech
Plecha.

103. Ösztöke
Pflugreute
Otka.

99. Ekevas
Pflugschaar
Spodné železo.

102. Guzs
Pflugkette oder Pflugwinder
Husba.

101. Taligarudfej
Wagkloben
Kluka cesvornom.

100. Irányvas v. váltóvas
Richtscheit
Predhanka.

104. Tüskés borona
Schleise, Distelschleife.
Smik.

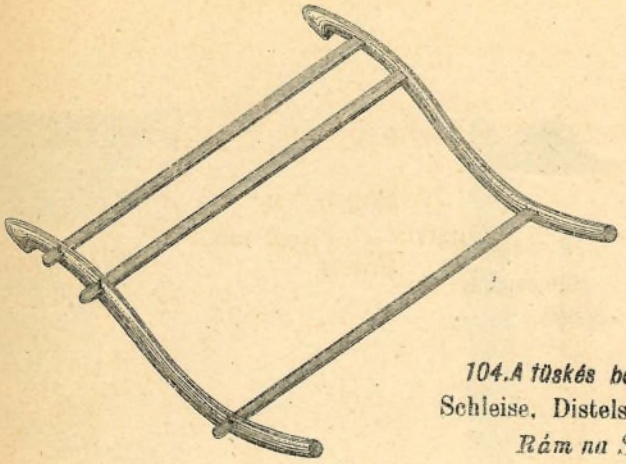

104.A tüskés boronából ráma
Schleise, Distelschleife
Rám na Smik.

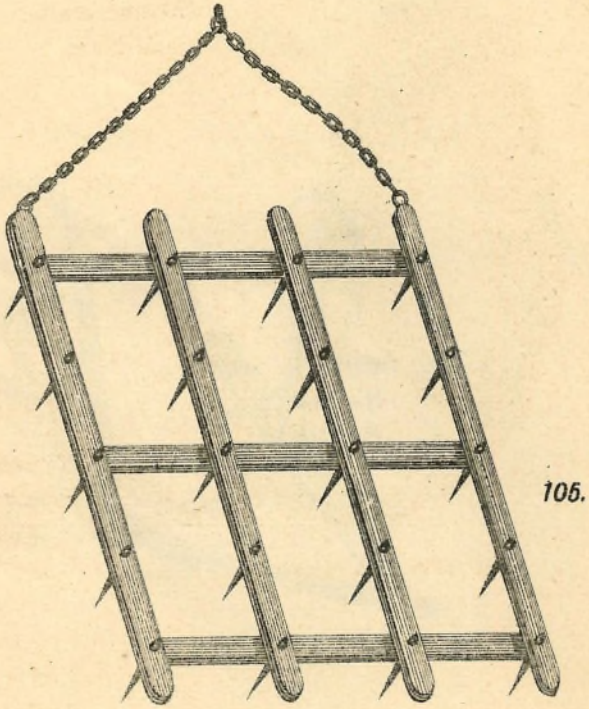

105. Fogas (borona)
Egge
Brána.

106. Fogasszeg
Eggenzahn
Od brání Zub.

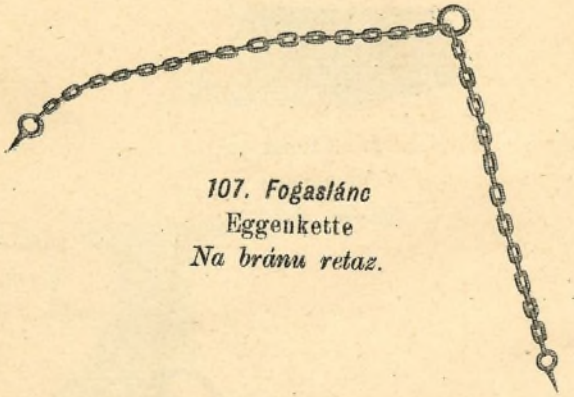

107. Fogaslánc
Eggenkette
Na bránu retaz.

108. Fogas szelemen, v. gerenda
Eggenbalken
Obránek.

Nyomt Ullmann József Budapesten.

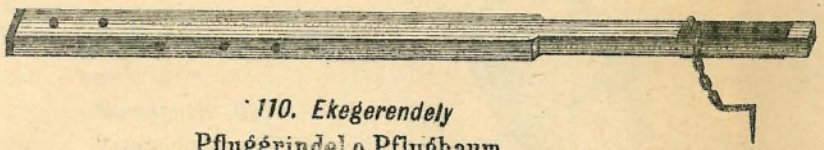

110. *Ekegerendely*
Pfluggrindel o. Pflugbaum
Hradel.

109. *Fogasléc.*
Eggenlatte
Latka.

111. *Gerendelyszeg, foglalószeg*
Stecknagel sammt Kette.
Káčer z plechu

112. *Igazitócsavar*
Stellschraube
Zadna stupica od pluha

113. *Csavartok.*
Schraubenmutter
Mitterla.

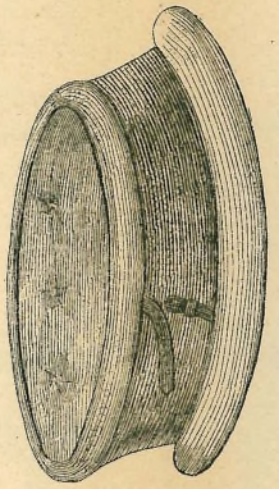

115. *Komutvánkos, v. lójáromvánkos*
Kummetpolster
Chomutná poduška.

117. *Komutbéllés*
Kummetstutzen
Pobocsky.

116. *Komut v. lójárom.*
Kummet
Chomút.

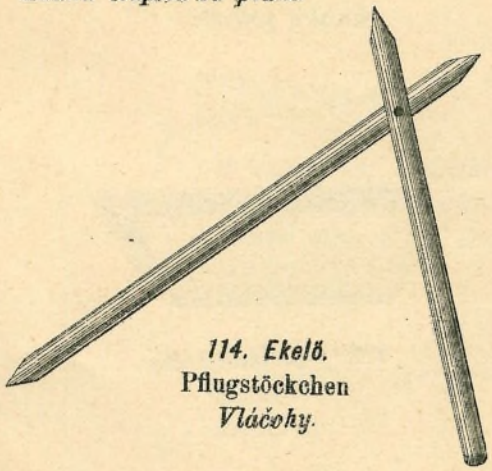

114. *Ekelő.*
Pflugstöckchen
Vláčohy.

Nyomt Ullmann József Budapesten.

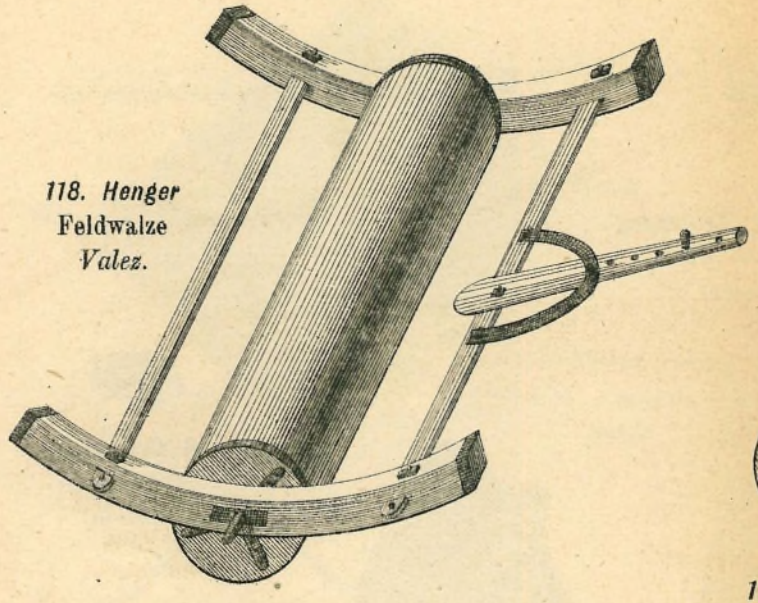

118. Henger
Feldwalze
Valez.

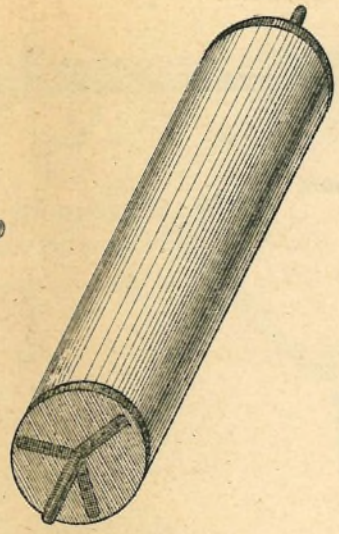

118. Henger
Feldwalze
Valez.

120. Hengerrud
Walzendeichsel
Ojesku o valcu.

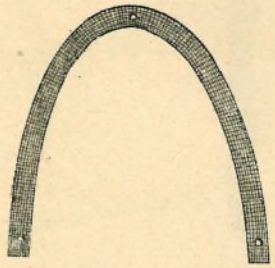

121. Kötővas, kötőiv
Deichselbogen Bügel
Navalez potkova.

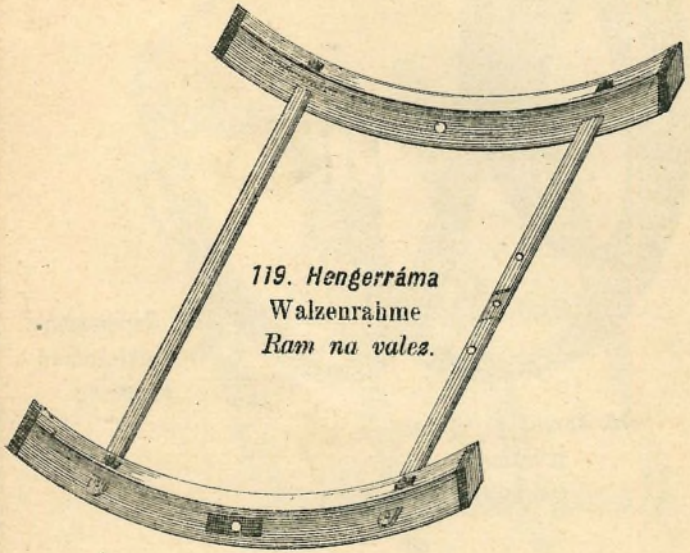

119. Hengerráma
Walzenrahme
Ram na valez.

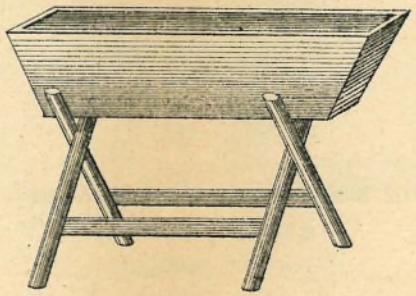

122.[1]) Etetővályucska
Futtertrog mit Gestell
Hrancsik kroscsienča.

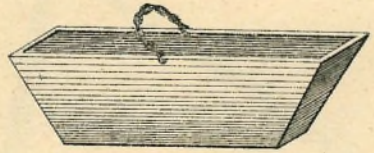

122.[2]) Etetővályucska
Futtertrog
Hrancsik.

Nyomt Ullmann József Budapesten.

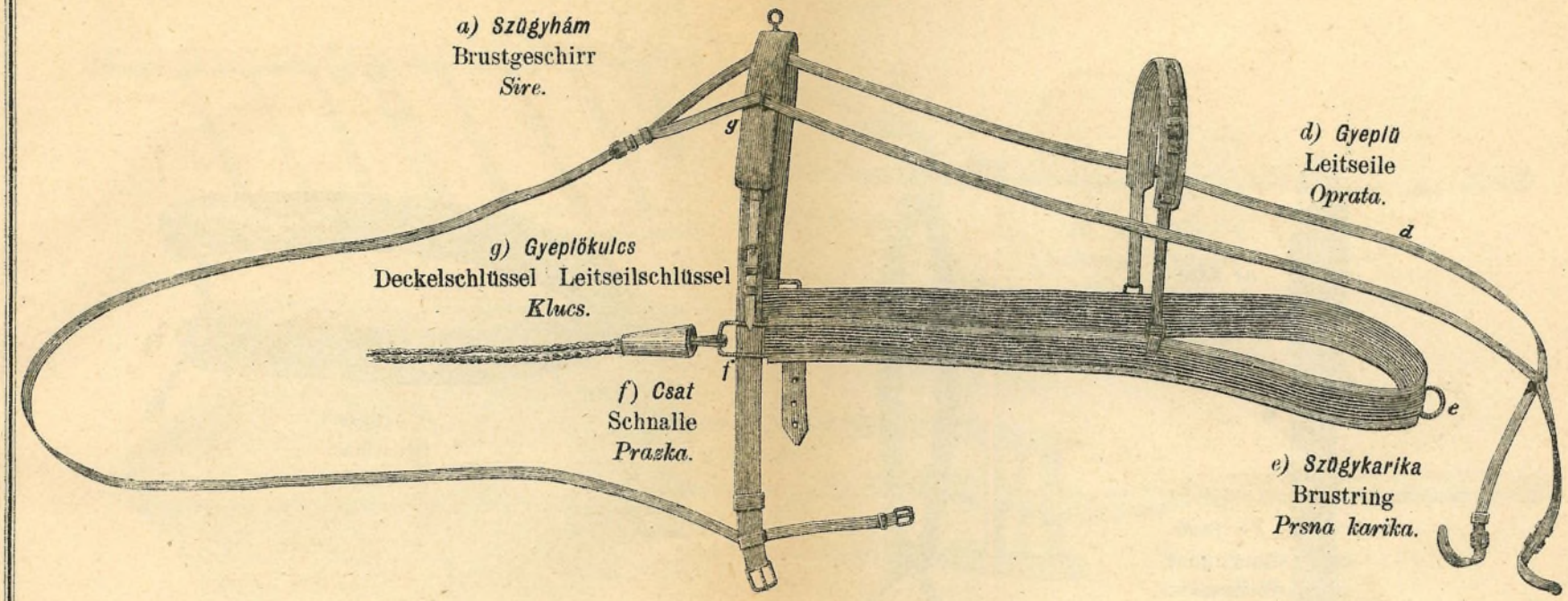

c) Hámistráng, elválóval
Zugstrang mit Strangscheide
Chamovi stranek zmrzom.

b) Farmatring
Schweifriemen
Podvzasnik.

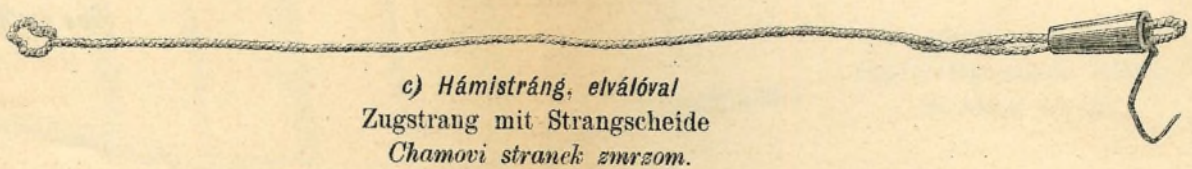

c) Hámistráng, elválóval
Zugstrang mit Strangscheide
Chamovi stranek zmrzom.

ORSZÁGOS MEZŐGAZDASÁGI KÖNYVTÁR 1951

Nyomt. Ullmann József Budapesten.

h) ***Kápa***
Deckgurten
Vršec.

k) ***Hasló***
Bauchgurt
Podbrušnik.

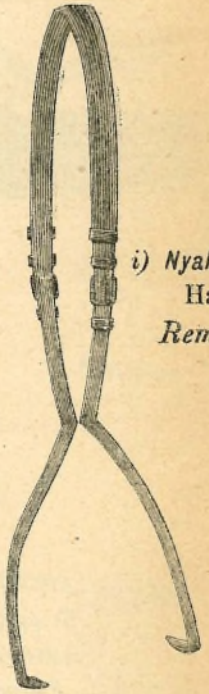

i) ***Nyakló v. nyakszij***
Halsriemen
Remen krkovni

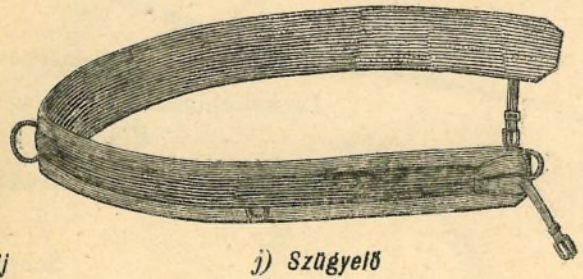

j) ***Szügyelő***
Brustblatt
Prsnik.

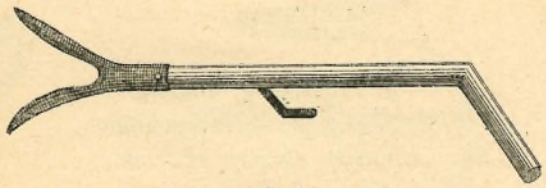

Széna olló
Heuscheere
Sene nožnice.

Nyomt. Ullmann József Budapesten.

124. Szénarács. vonogó
Futterraufe
Rebricsko.

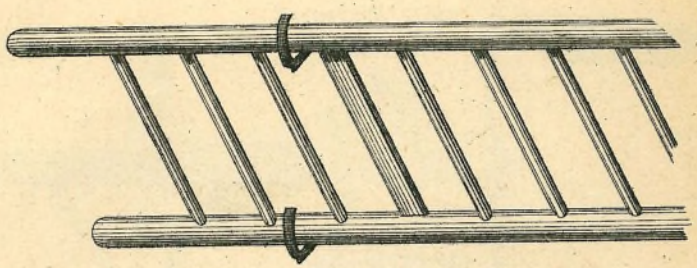

128. Trágyafavilla
Hölzerne Mistgabel
Hnojné vidli.

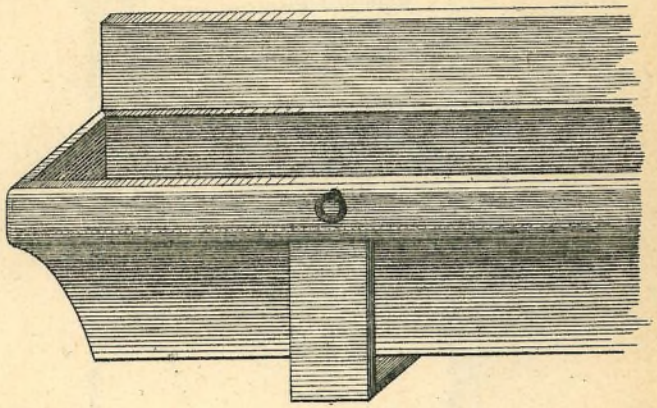

126. Jászol
Futterbarren
Hrant.

128. Trágyafavilla
Hölzerne Mistgabel
Hnojné vidli.

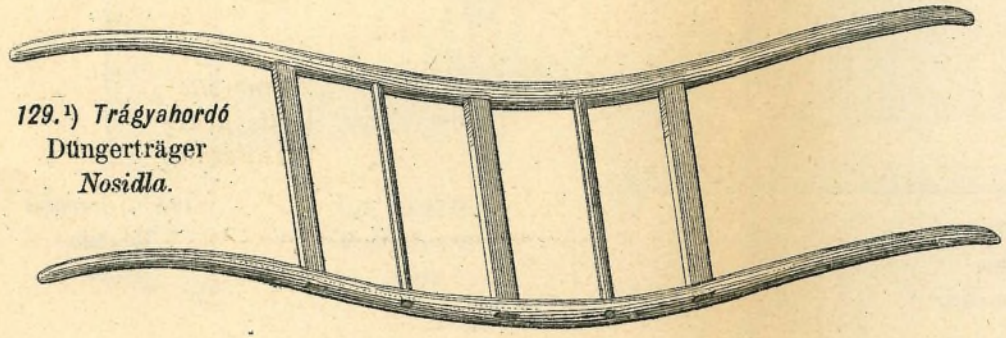

129.[1]) Trágyahordó
Düngerträger
Nosidla.

127. Jászolkarika, iszkával
Barrenring sammt Kloben
Na hrant karika.

125. Szorító szeg
Bauchhacken
Ponkhák.

Nyomt. Ullmann József Budapesten.

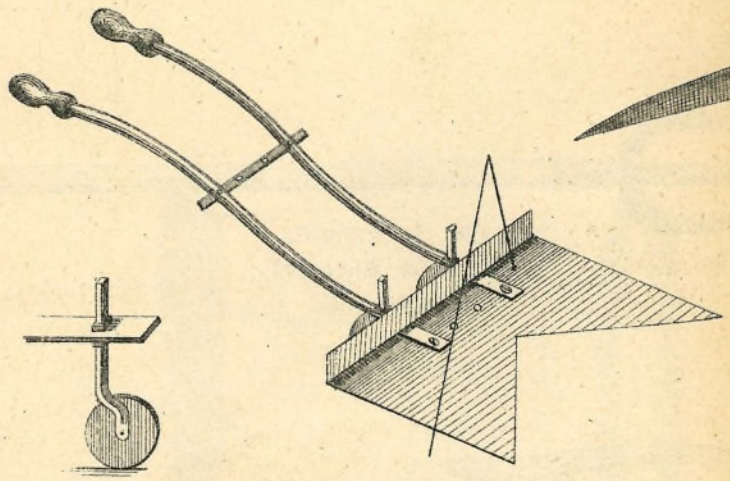

Kukoricza-kóró, kasza
Kukurutzgeitz, Stoſssense.
Kosa na korové.
(Szerzőtől)

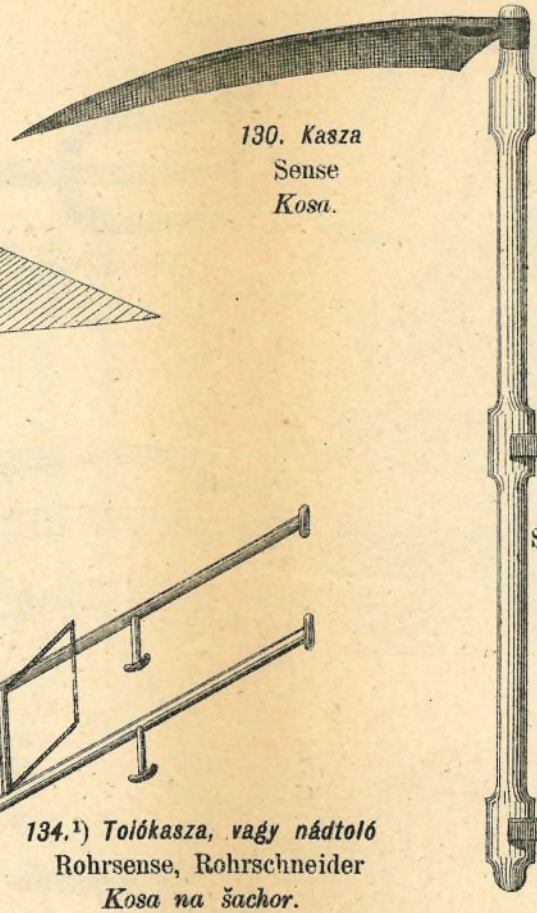

130. Kasza
Sense
Kosa.

131.[1]) Kaszanyak
Sensenhals
Krk.

132. Kaszanyél
Sensenstiel
Kosisco.

133. Kaszamankó
Sensengriff o. Sengstwerber
Rucska-hučky.

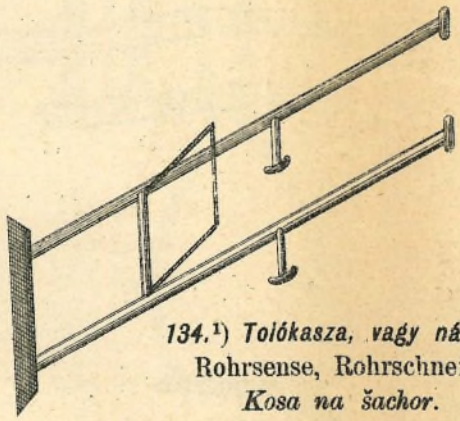

134.[1]) Tolókasza, vagy nádtoló
Rohrsense, Rohrschneider
Kosa na šachor.

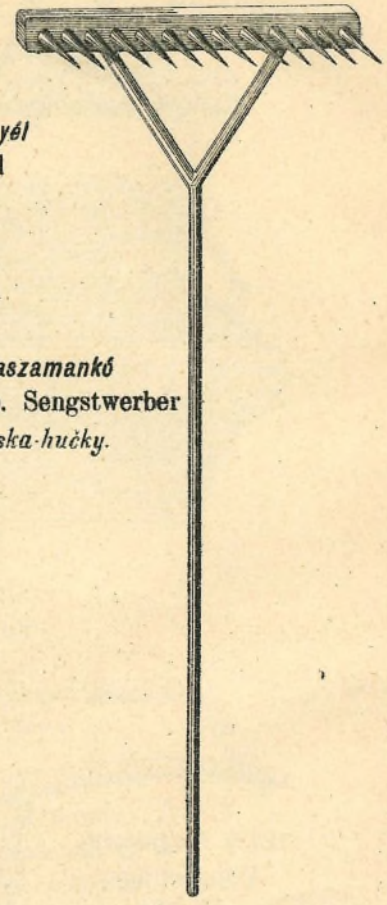

134.[2]) Gereblye
Rechen
Hrable.

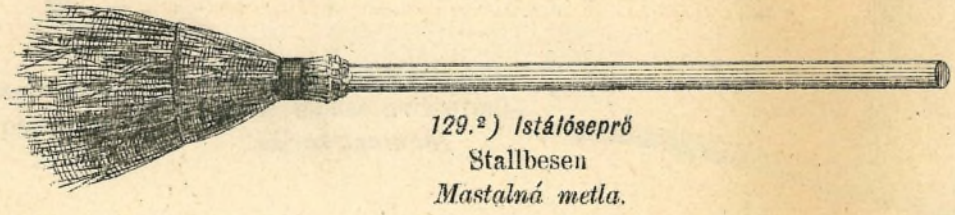

129.[2]) Istálóseprő
Stallbesen
Mastalná metla.

Nyomt. Ullmann József Budapesten.

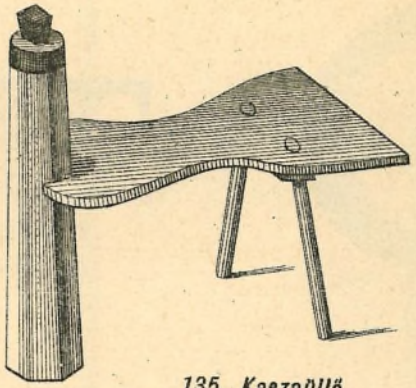

135. Kaszaüllő
Dengelstock
Babka.

135. Kaszaüllő
Dengelstock
Babka.

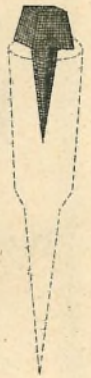

137. Fenkő, kaszakő
Wetzstein
Osla.

138. Fenkőtok
Wetzsteinhülse
Kržek.

136. Kaszakalapács
Denglhammer
Klepáč

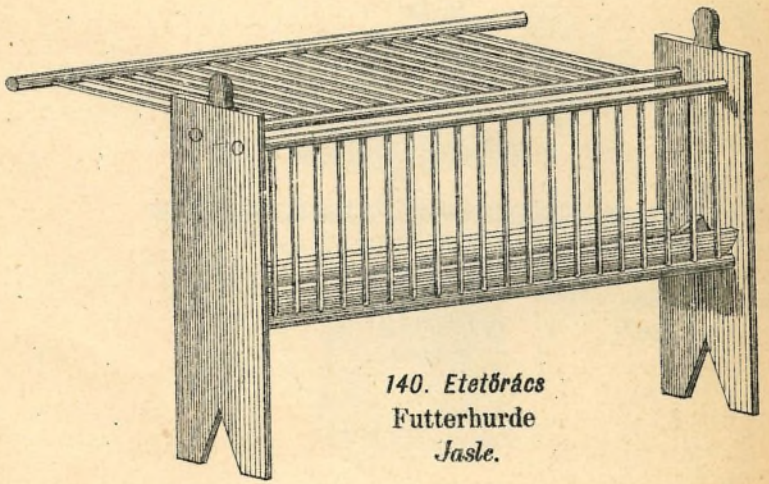

140. Etetőrács
Futterhurde
Jasle.

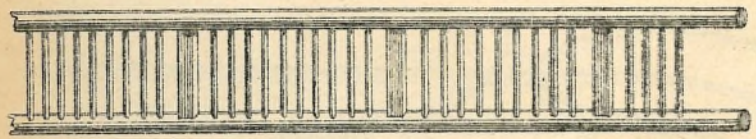

139. Rács
Schafhurde
Lesa.

141. Vakaró
Striegel
Cseszák.

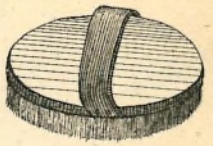

142. Lókefe
Pferdebürste, Kartätsche
Kefa.

144. Sarló.
Sichel
Kosák.

145. Kapocs v. eszkába
Klammer
Krammel.

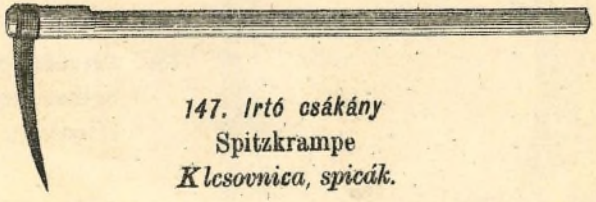

147. Irtó csákány
Spitzkrampe
Klcsovnica, spicák.

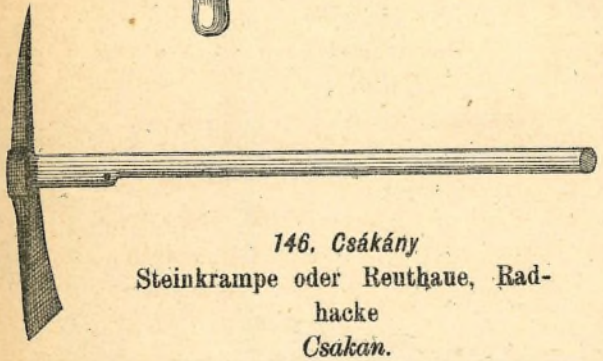

146. Csákány
Steinkrampe oder Reuthaue, Radhacke
Csákan.

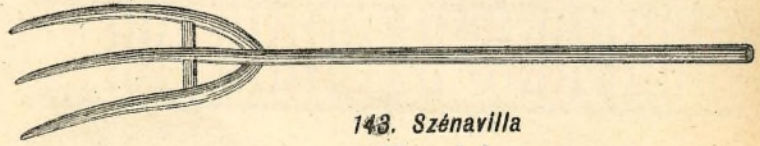

143. Szénavilla
Heugabel
Senevidli.

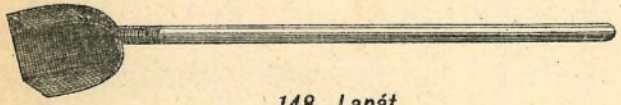

148. Lapát
Schaufel
Lopata.

Nyomt. Ullmann József Budapesten.

149. Kapa
Haue
Motika.

152. Trágyavonó
Düngerkrall
Krampla.

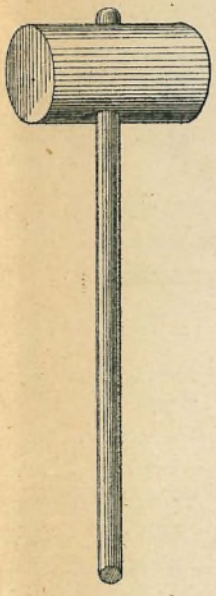

153. Sulyok
Schlägel
Kijanica.

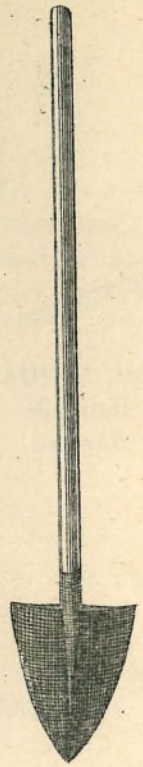

151. Ásó
Stichschaufel
Ridlo.

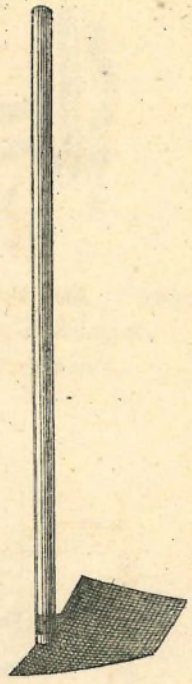

150. Téglaskapa
Ziegelhaue
Cehlárska motika.

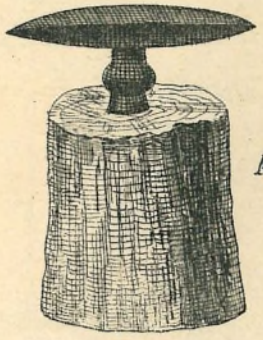

154. Üllő tőkével
Ambos sammt Stock
Kova.

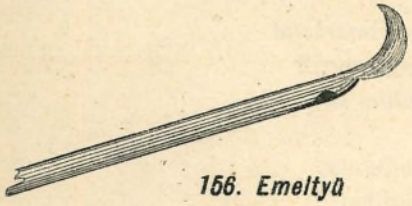

156. Emeltyű
Hebel
Drúch.

Nyomt. Ullmann József Budapesten.

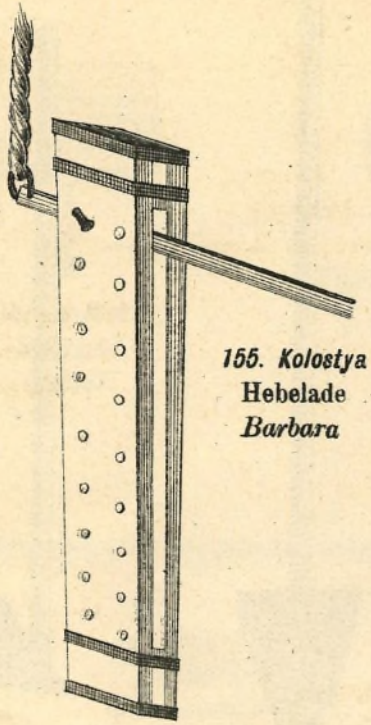

155. Kolostya
Hebelade
Barbara

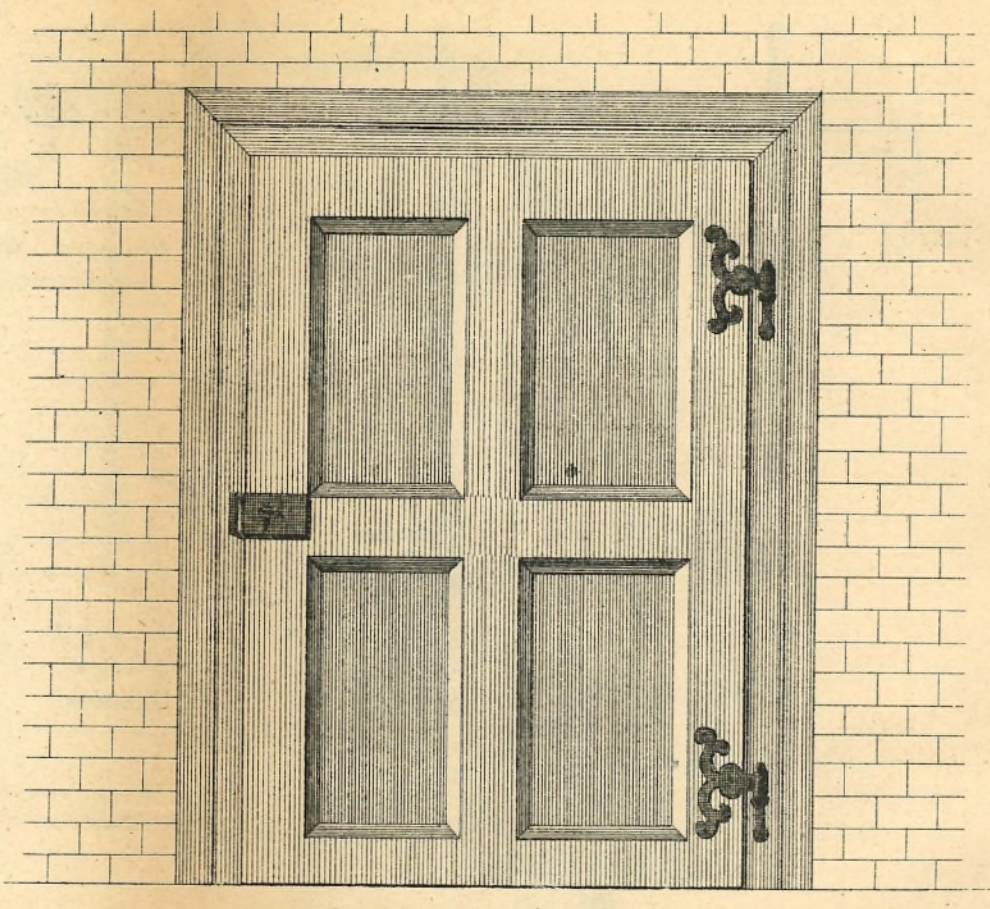

157. Ajtó, ajtóbélléssel
Thür sammt Thürfutter
Dvere ze somiki.

159. Kulcsmarkolat
Schlüsselgriff
Nu klucs oko.

160. Kulcstaraj
Schlüsselbart
Zub.

158. Ajtózár
Thürschloss
Plech.

Nyomt. Ullmann József Budapesten.

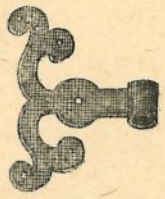

161. *Kapu v. ajtó-pánt*
Thor- oder Thürband
Pant.

162. *Ajtósark. v. sarokvas*
Thürkegel, Thürangel
Na pant hák. — kegl.

172. *Függölakat, kulcscsal*
Vorhängschloss sammt Schlüssel
Zámek.

171. *Retezszeg*
Stecknagel
Zvornik do haspri.

170. *Kapuív, v. retez*
Thorbogen
Haspra.

163. *Kapuszárny*
Thorflügel
Bráma.

169. *Kapunyak*
Thorhülse
Kuna.

166. *Heveder*
Querholz.
Krátká prima.

164. *Kapugém*
Sperrbaum
Prima.

165. *Kapufélfa, v. bálvány*
Thorsäule, Thorgründl
Behin.

167. *Csap*
Thorzapfen
Csepik.

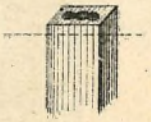

168. *Kapuvápa, v. serpenyő*
Thorpfanne oder Zapfenpfanne
Panva.

Nyomt. Ullmann József Budapesten.

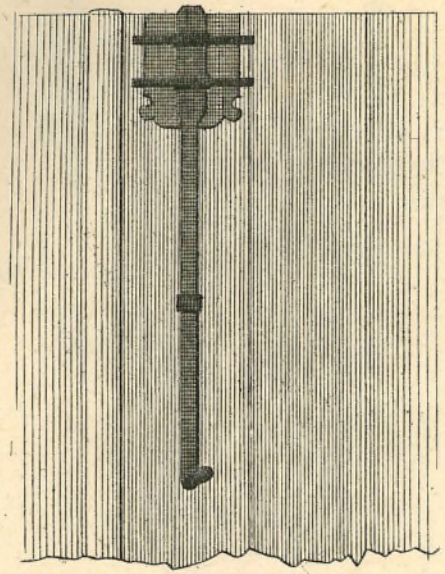

173. *Kaputoló*
Thorriegel
Riegel.

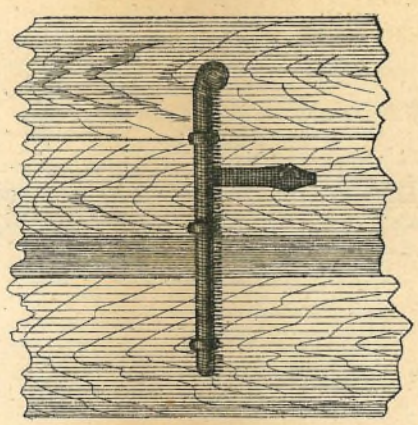

173. *Kaputoló*
Thorriegel
Riegel.

173.

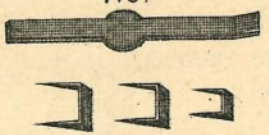

174. *Iszka*
Klammern
Kramluški.

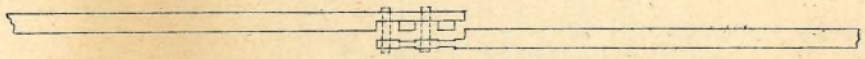

175. *Kutostor, lakattal*
Brunnenstange sammt Schloss
Štangla ze zámkom.

176[2]). *Bunkóköldök*
Stiefel
Stiebla.

177. *Páka*
Kolben
Kulben

178. *Kutcsöpuska*
Brunnbüchse
Puška.

176 [1]). *Kutszellenytyü*
Brunnenventil
Fentil.

Nyomt Ullmann József Budapesten.

179. Gémeskút
Schwengelbrunnen
Na sochu studna.

179.

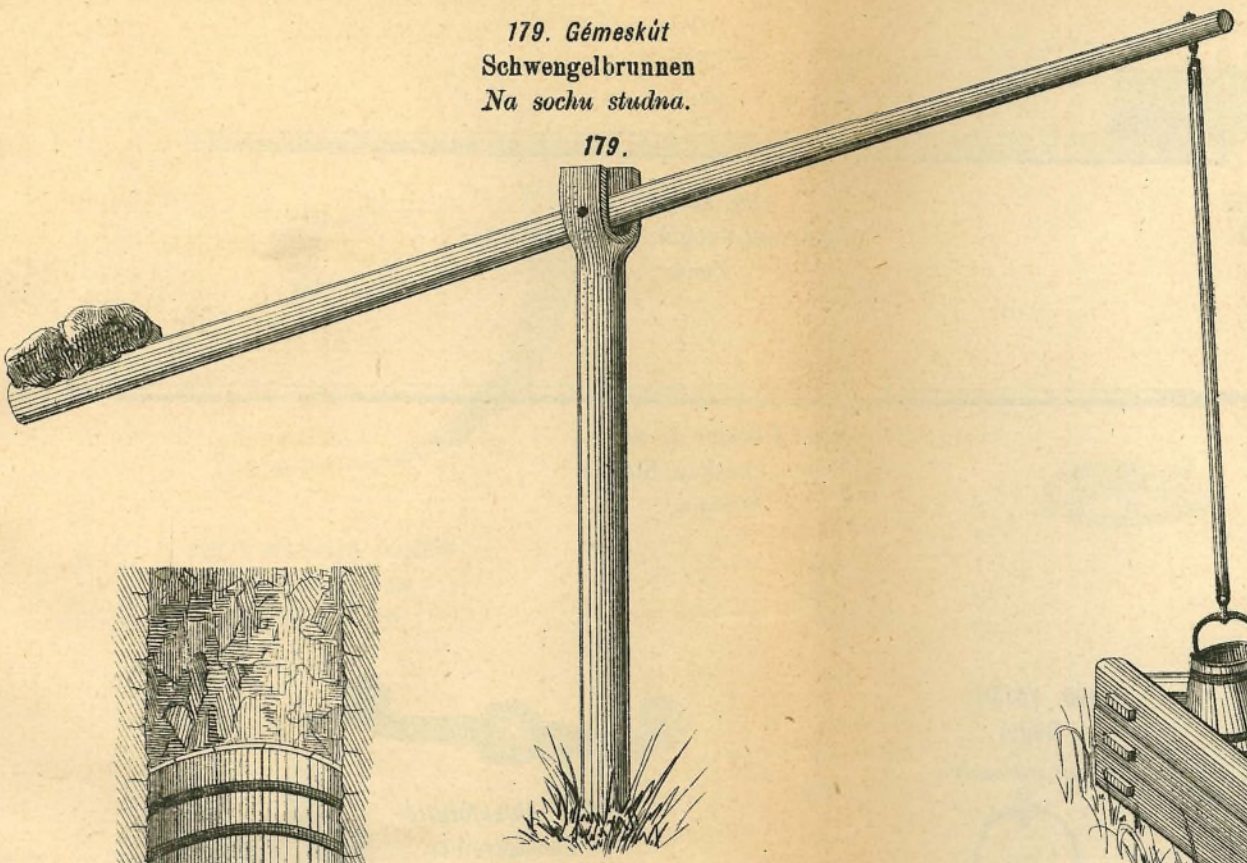

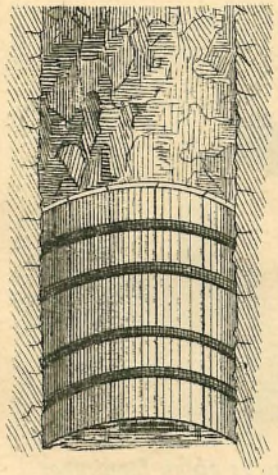

181. Kútmedencze
Brunnenbecken
Kadlup.

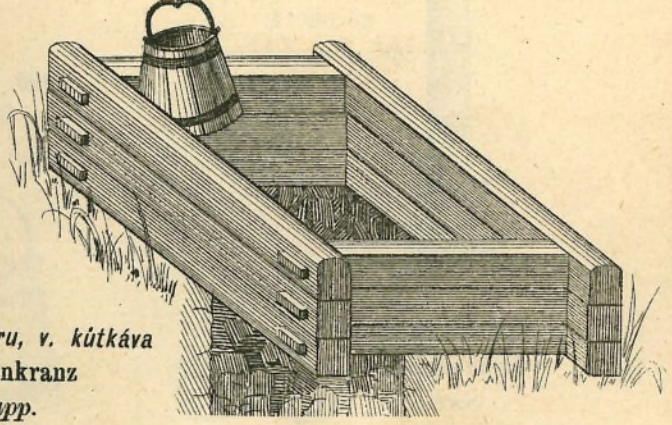

180. Kútkoszoru, v. kútkáva
Brunnenkranz
Zrupp.

Nyomt. Ullmann József Budapesten.

183. Kútgém
Brunnenschwengel, Schwippe
Zwot.

184. Kútostor v. sudar
Brunnenhacken, Stange
Štangla.

182. Kútágas
Brunnensäule
Socha.

186. Vödörív
Bügel
Kruh na vedro

185. Kútvödör
Brunneneimer
Vedro.

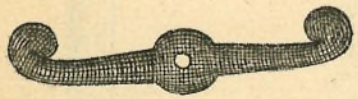

187. Ablakfordító
Fensterreiber
Obrtlik.

Szeg az ablak fordítóhoz
Nagel zum Fensterreiber
Klinec na obrtlik.

Nyomt. Ullreann József

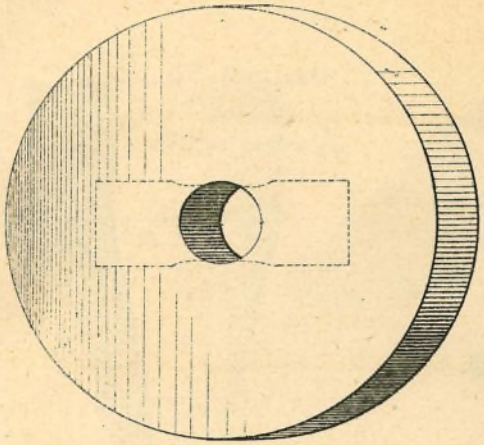

188 [1]). *Malomkő, forgókő*
Oberer Mühlstein
Bežaci kamen.

189. *Korongvas*
Mühlstange
Vreteno.

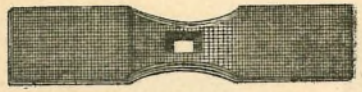

190. *Felsővas*
Obereisen
Piprica.

193. *Hajtókarika*
Treibring
Karika kruhowa, lebo sderi.

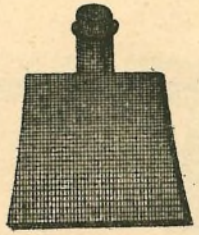

194. *Tengelycsap*
Grindelzapfen
Valovi csep.

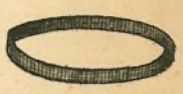

192. *Forgókőkarika*
Mühlsteinring
S dera do kamena.

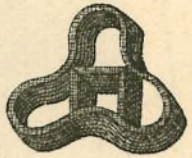

191. *Keresztvas*
Triangel
Vacskij.

Nyomt. Ullmann József Budapesten.

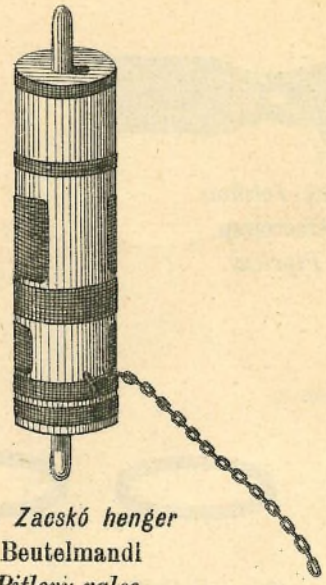

195. *Zacskó henger*
Beutelmandl
Pitlový valec.

196 [2]) *Zacskó vella*
Beutelgabel
Rasochy.

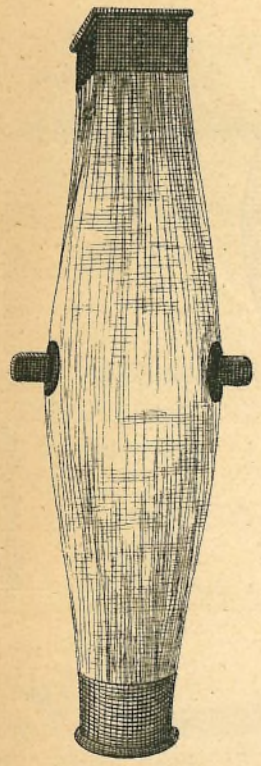

196 [1]). *Gyapottszita*
Wollbeutel
Pitel.

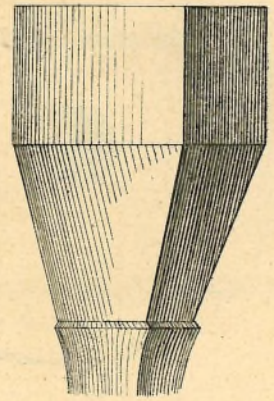

197. *Garatfiók*
Aufschütt
Kopcsach.

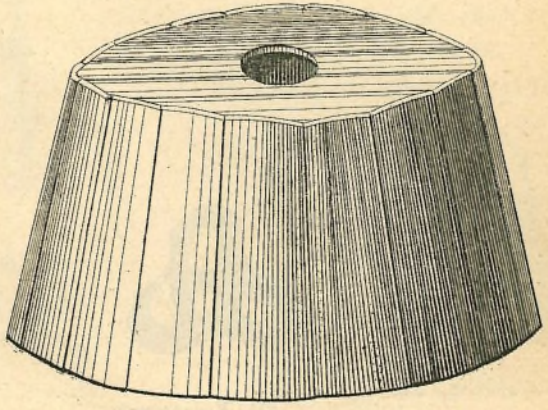

198. *Malomkőkáva*
Mühlensteinbottich oder Sarg
Luby.

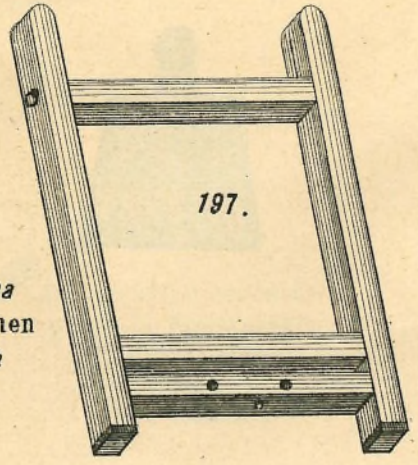

Garatfiók ráma
Aufschütt Rahmen
Rám na kopčach

Nyomt. Ullmann József Budapesten.

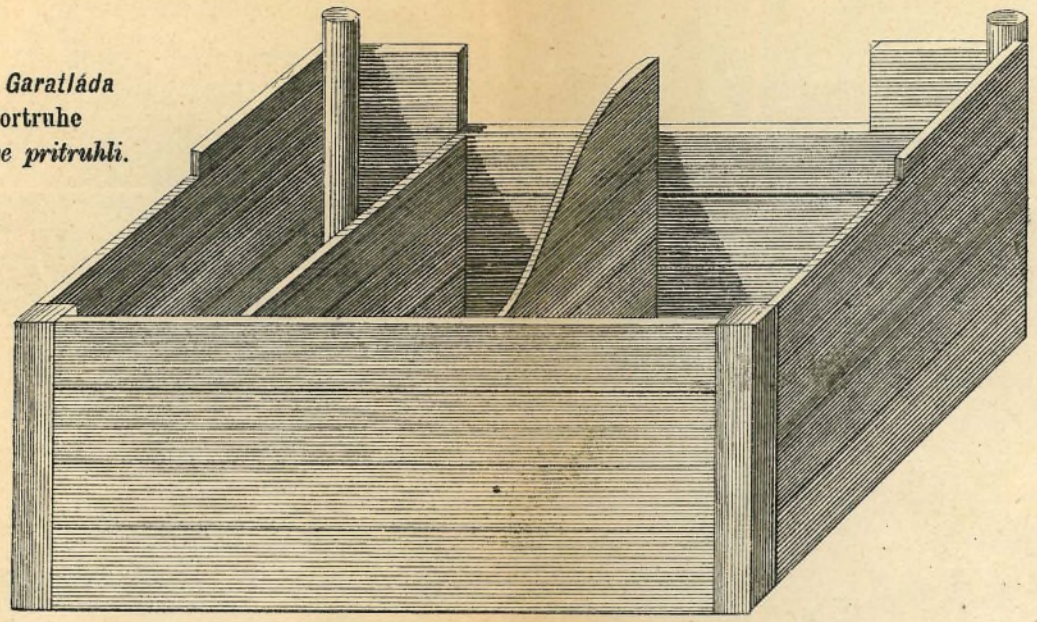

199. Garatláda
Vortruhe
Pitlove pritruhli.

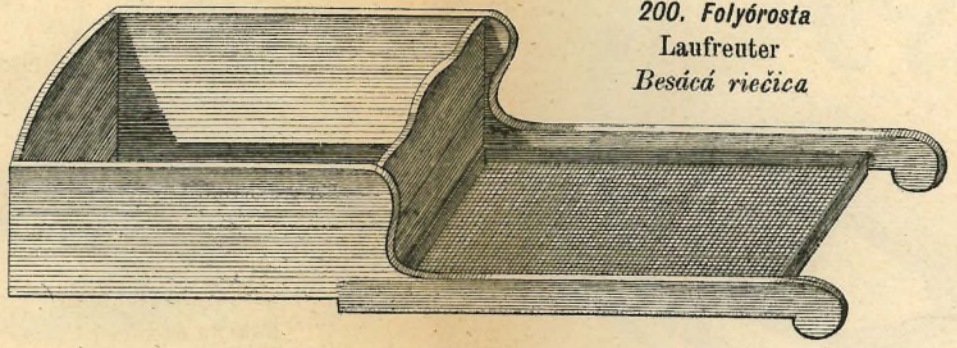

200. Folyórosta
Laufreuter
Besácá riečica

Nyomt. Ullmann József Budapesten.

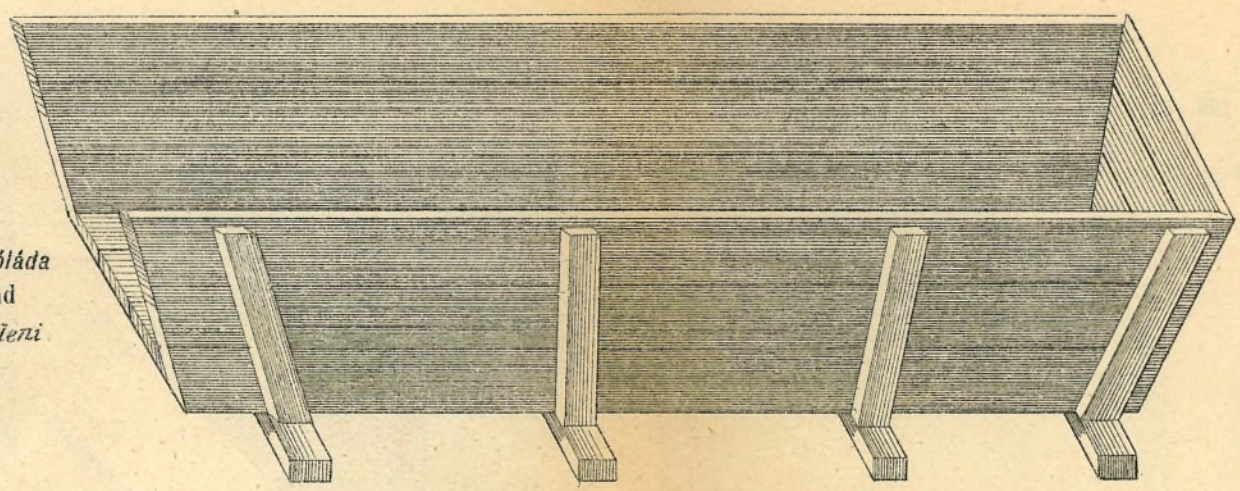

201. Asztafóláda
Netzgrand
Hrant na vúdeni

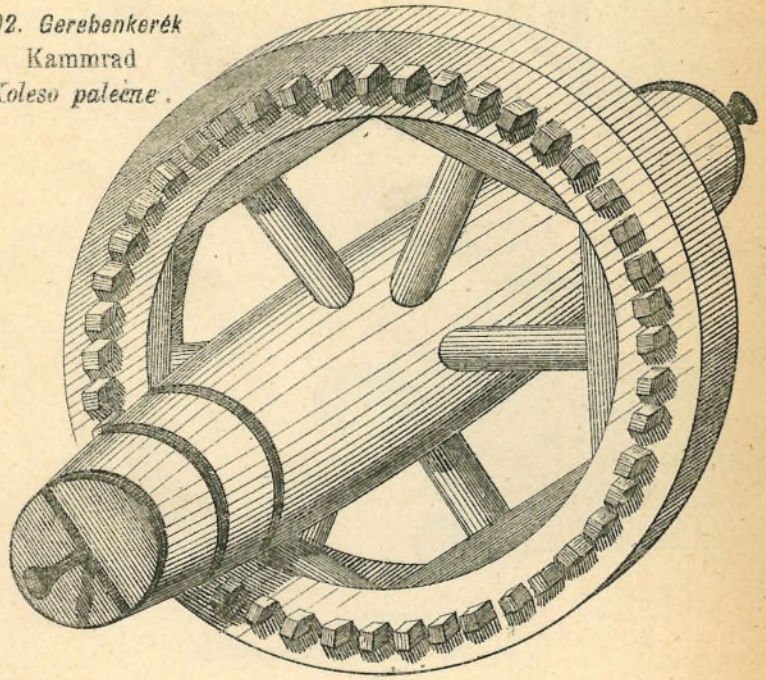

202. Gerebenkerék
Kammrad
Koleso palečne

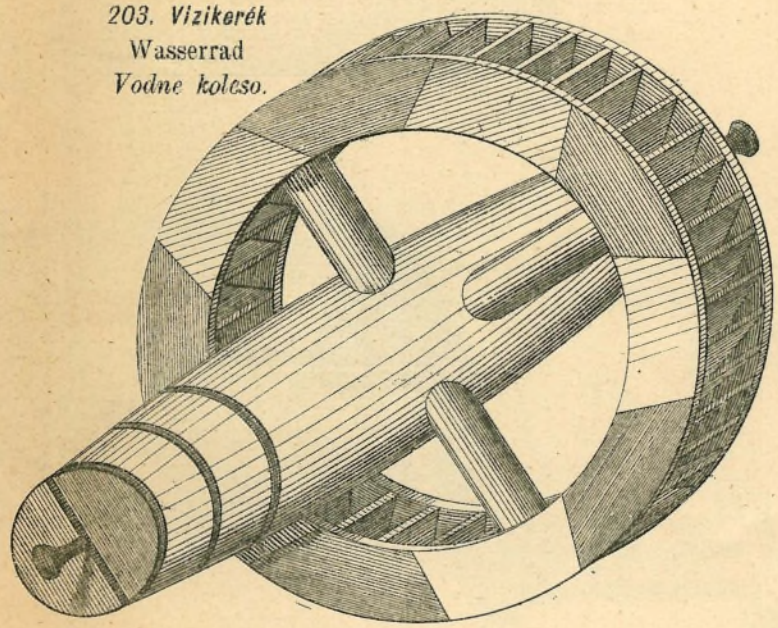

203. Vizikerék
Wasserrad
Vodne koleso.

Nyomt. Ullmann József Budapesten.

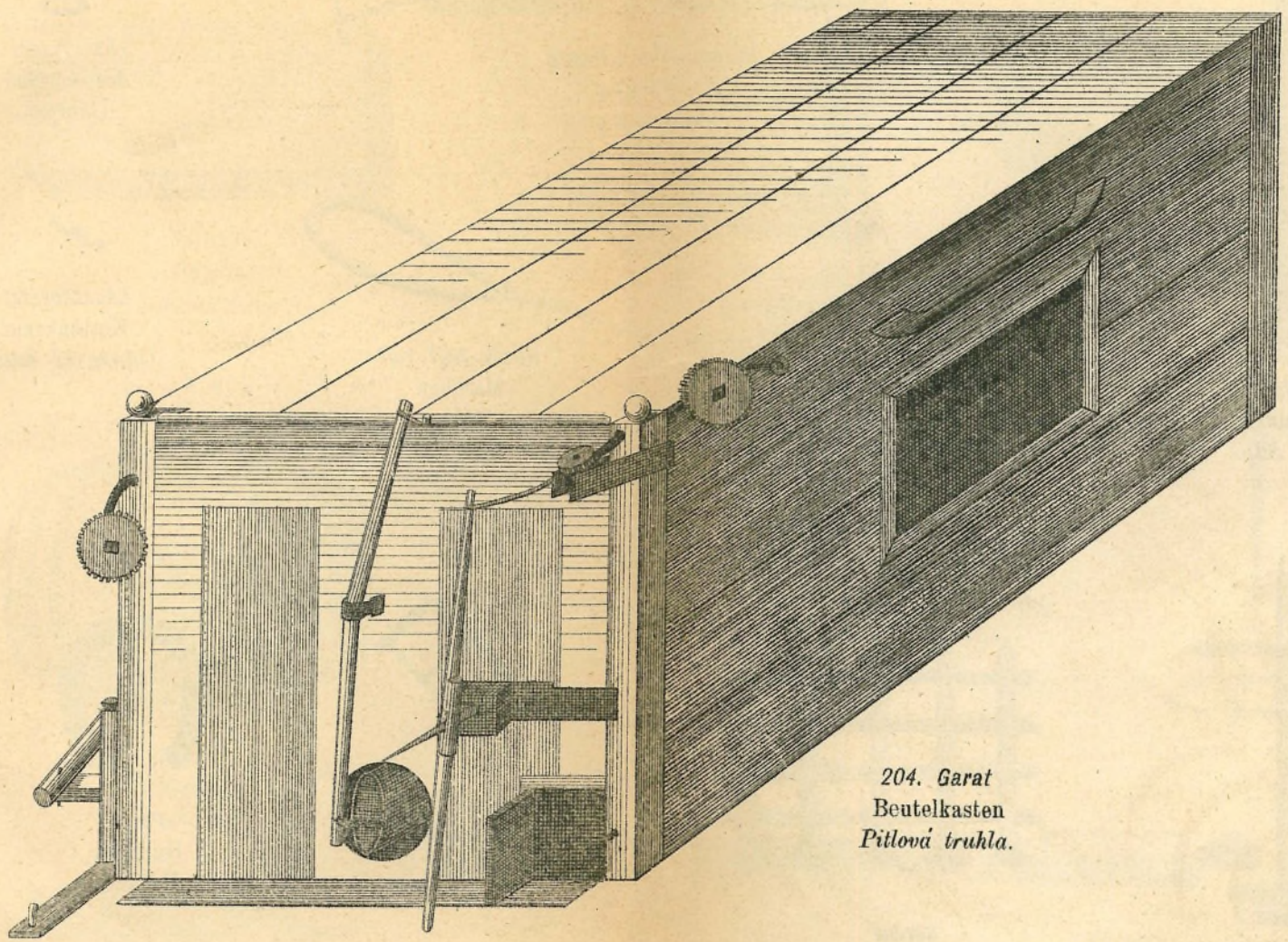

204. Garat
Beutelkasten
Pitlová truhla.

Nyomt. Ullmann József Budapesten.

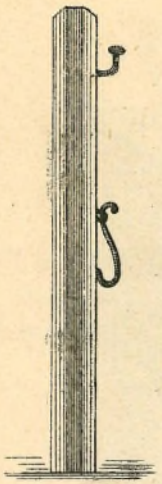

Oszlop
Säule
Stlup, Stlp.

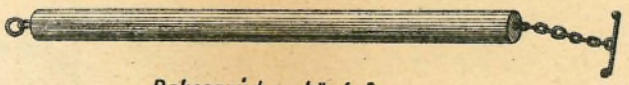

Rekeszrúd v. középfa
Streichbaum
Prjepravka.

Láncszem
Kettenglied
Ohnifko.

Csomó
Knoten
Suk, Usg.

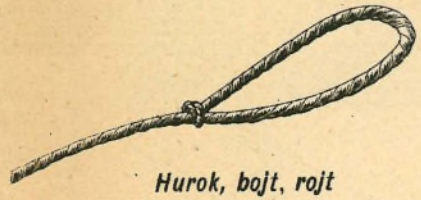

Hurok, bojt, rojt
Maschen
Očko.

Láncszkereszt
Kettenkreuz
Odretáski križ.

Karó
Pflock
Kvol, Kol.

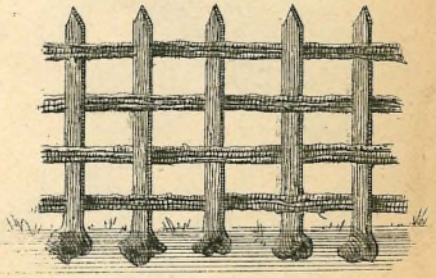

Sövény
Zaun
Plot.

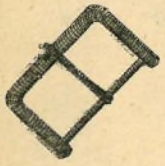

Csat
Schnalle
Pracka.

Patkó
Hufeisen
Potkova.

Nyomt Ullmann József Budapesten.

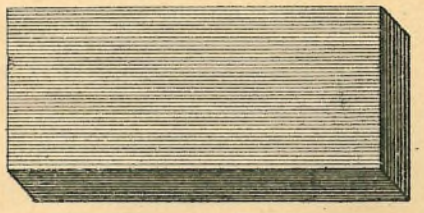

Faltégla
Bauziegel
Tehla na stavani

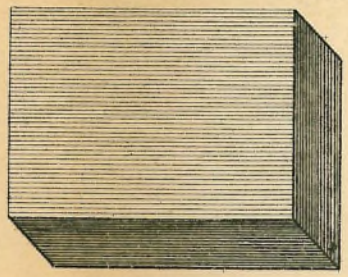

Padlattégla.
Pflasterziegel
Dlášková. tehla.

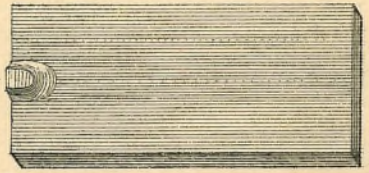

Cseréptégla
Dachziegel
Škridlica.

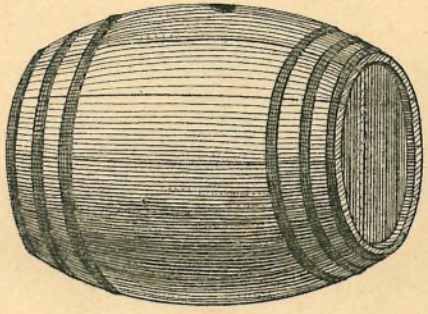

Hordó
Fass
Sud (becska).

Léczszeg
Lattennagel
Latový klinec (hrebik).

Fejszeg
Thornagel, Kopfnagel
Hlavati klinec.

Gerendaszeg
Sparrennagel
Špenár.

Hordódonga
Fassdaube
Duška

Abroncs
Reif
Obruča

Öblös
Hohlziegel
Koritko.

Nyomt. Ullmann József Budapesten.

Nyomtatás alatt becsuszott hibák kijavitása.

Lap I.

Ábra. 1. *Volársky voz.*
„ 6. *Hlavovy pás.*

Lap II.

„ 11 a) *Puška z kolesa.*
„ 11 vagy *Stepli.*
„ 14. *Tulaj.*
„ 17. *Z osi konec stummel.*
„ 19 a) *Spodek z voza*

Lap III.

„ 19 b) *Spodek z voza.*
„ 21. *Zadný oplen.*
„ 28. Vorderscholle.

Lap V.

„ 53. *Volská retaz.*

Lap VI.

„ 58. *Válcové deščice.*
„ 59. *Prední vozovi spodek.*

Lap VII.

„ 60. Schragen.

Ábra. 64. *Ellenző.*
„ 65. Wage — *Váhy.*
„ 66. *Važiščo.*

Lap VIII.

„ 71. *Držák.*
„ 73. *Lajtra.*
„ 74. *Šajba-kruh.*
„ 75. Zwieselarm.
„ *Šajbové rameno.*
„ 76. *Sedení.*
„ 77. *Deska na oprici nohov.*

Lap IX.

„ 82. *Zabla. — Zubadla*
„ 83. *Retázka ze zubadla.*

Lap XII.

„ 92. *Pluh se složenim*
„ 93. *Složeni.*
„ 94. *Rúčky do pluha.*
„ 95. *Núž.*
„ 97. *Podešva-patka.*

Lap XIII.

Ábra. 98. oder Rüster.
„ 101 *Kluka ze svornom.*
„ 102. Pflugwider — *hužva.*

Lap XVI.

„ 118. *Válec celý.*
„ 120. *Oječko na válec.*
„ 121 *Na válec potkova.*
„ 122 [1]) és 122 [2]) *Hrantik na obrok.*

Lap XVII.

„ b) *Podocasnik.*
„ c) *Elváló* — Strangscheide — *Smrz.*
„ f) *Pracka.*

Lap XIX.

„ 125. Bau- oder Anziehhacken.

Lap XXIII.

„ 151. *Rýl.*
„ 152. Dungkrampe
„ 134 *Nákova.*

OMGE MEZŐGAZDASÁGI KÖNYVTÁR 1951